

THONIS
NTARII
COLAM
ILLI
ANOS

AB

141650

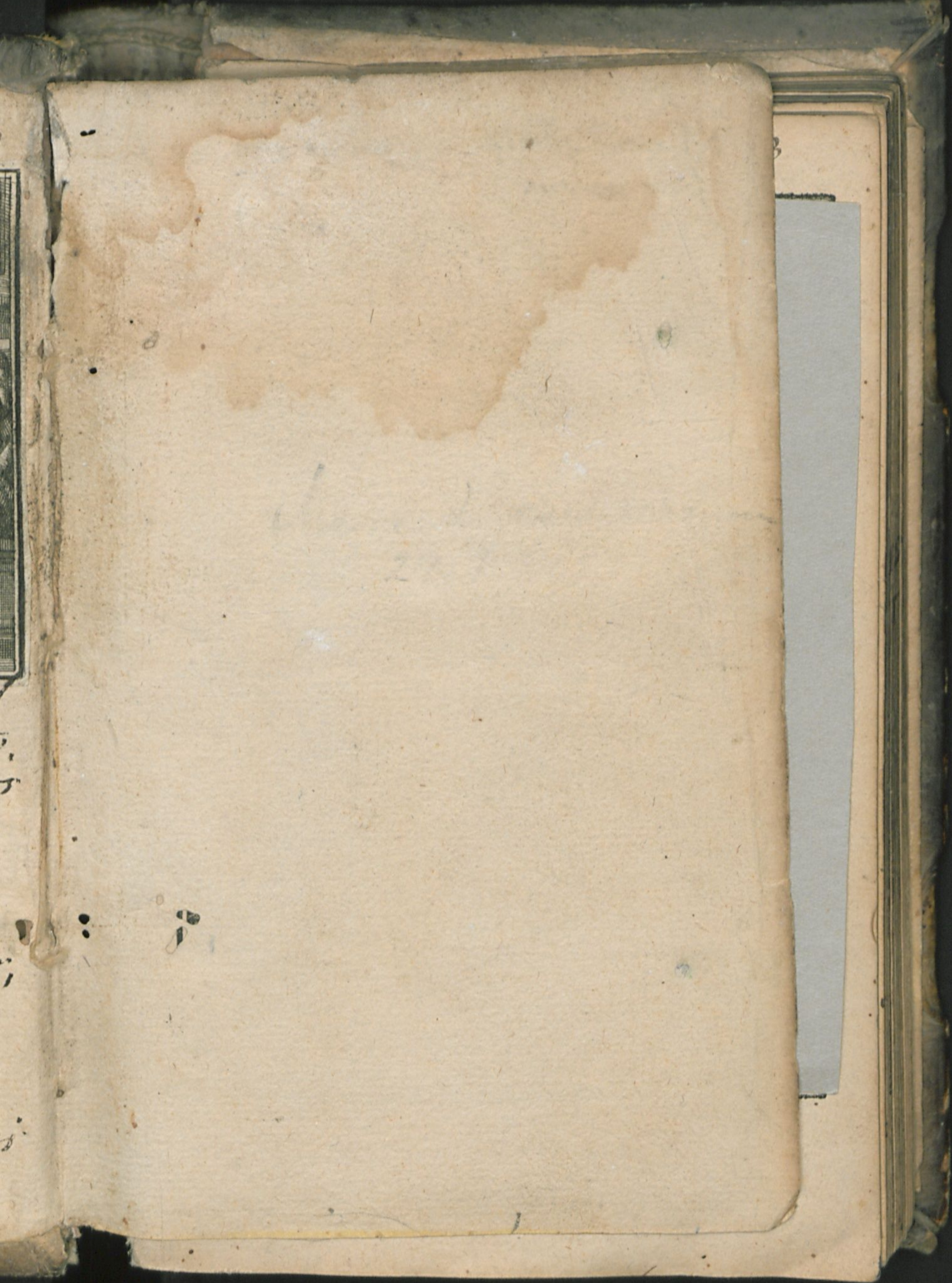
Corvinus Wickop. erit Vitebergae & gross. 1537

1. Melanthonis / phil.
Commentarius in Epist.
Cum Pauli ad Romanos
Hazonod, 1535.

2. Scholia in
Epistolam Pauli ad
Colossenses, Wittenber,
3d, 1539.

3. Artopoei / Petri / Dis
cretio Lacorum Legis
et Evangelij in Letteris
sacris, Wittenbergd,
1539.

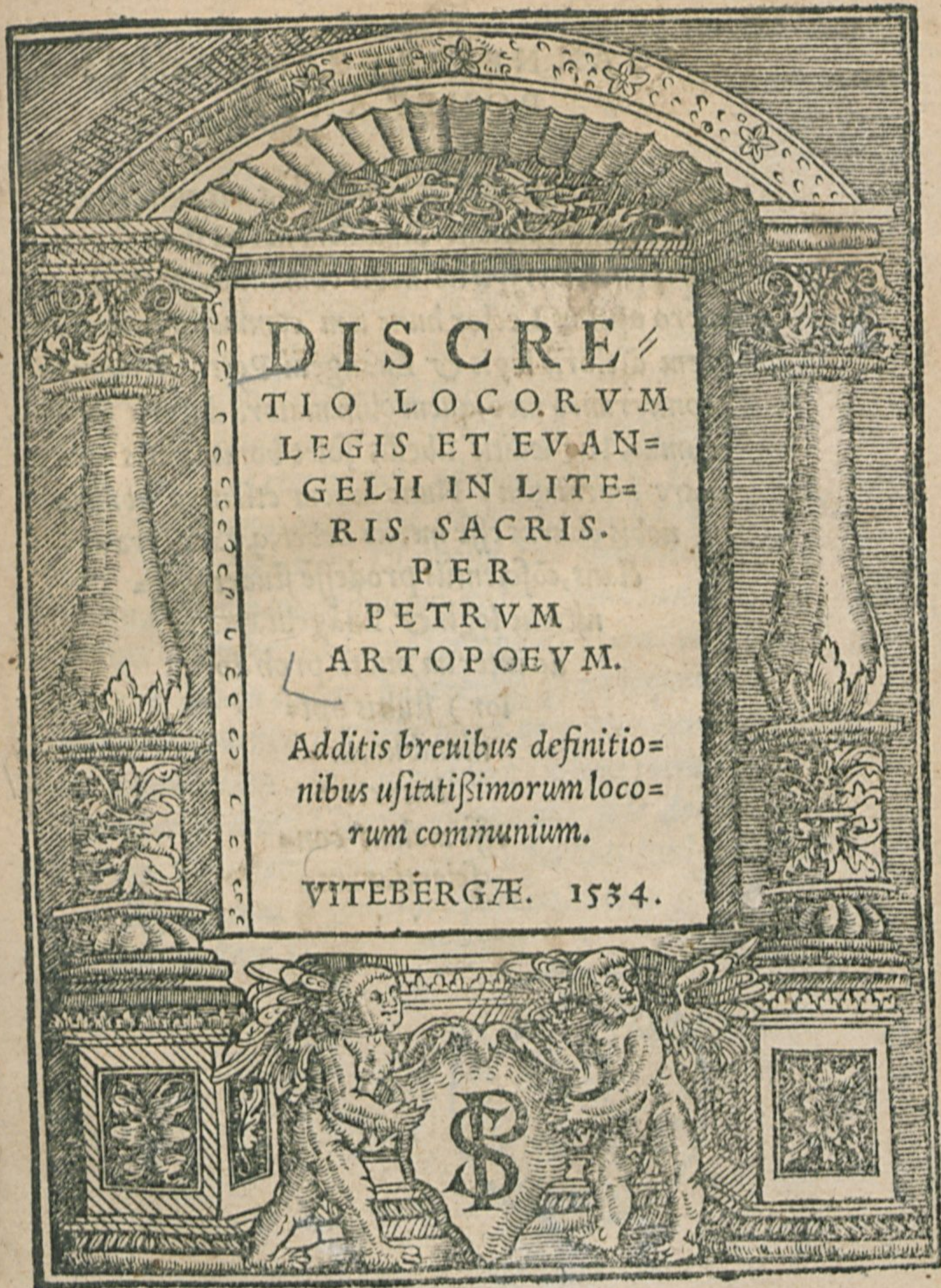
1 Timoth. 6.

Ma agnēs quæstus est pietas nri aīo sua
forte commo.

107.

MA-107

IOANNES BVGENHAGIVS
POMERANVS.

HI loci non opus habent nostra aut cuiusquam
commendatione. Siquidem uerba sunt sacræ
scripturæ, Dei spiritu nobis commendata, Debes
uero optime Lector hunc tam commodum ordi=
nem dictorū legis & Euangelii Petro Artopæo
conterraneo meo, quem olim maiora daturū spe=
ramus, Hic æditis libellis solet bonis literis or=
nare iuuentutem. Nunc autem etiam eo nomine
nobis charus esse merito debet, q̄, sacra tra=
ctans, cōscientiis prodesse studet cog=
nitione legis & Euāgelii, quan=
do interim multi (proh do=
lor) stultis opi=
nionibus tur=
batores
esse malunt con=
scientiarum.

CHRISTIANO LECTORI,
PETRVS ARTOPOEVVS
SALVTEM DICIT.

NON parum refert, amice Lector, in prom-
ptu habere sententias aliquot, de lege &
Euangelio, ne Sathan nos obruat incautos, &
inermes. Id quod admonent nostro tempore pri-
mi nominis Euangelici Doctores, ut discretos
habeamus locos communes, ad quos, tanq̄ ad al-
uearia referamus, quicquid occurrerit in literis
sacris. Propterea hanc Diathesin pro exercitio
& usu, in summan, ordinemq; redegi, quod hunc
scopum in uniuersum sacrae scripturae urgent. Et
ut pueris ansam darem, haberentq; quam seque-
rentur rationem, ceu Thesei filium, ne temere om-
nia commisceant. Atq; ut uideant, quam facile
sit uersari in diuinis literis, quippe quae sese de-
clarant. Vt autem hanc *Διαθεσιν* facilius intel-
ligas, breui argumento aperiam, Habet
fere sacrae Comœdiae
speciem.

A ii

Argu-

ARGUMENTVM.

Moses in totum legib. grauat hominem, terret & damnat maledictionibus. Homo audita lege, & collata sua natura & uiribus, desperat. Prophetae & Euangelii precones erigunt & consolantur hominem, testimonium perhibent de Christo, atq; ad ipsum ducunt. Pater coelestis primum ostendit suae indignationis iustam causam, inuitat ad poenitentiam, promittit & dat Christum ipsumq; describit. Christus uenit, sese describit, ostendit suum officium, inuitat, recipit, consolatur hominem, unit sibi, & caetera uitae officia commonstrat. Homo gratias agit, Sic tandem homo territus lege, erectus Euangelio, seruatur. Haec pietatis exercitia, amice lector, consule boni, ac Vale.

DISCRETIO LOCORVM LEGIS ET EVANGELII

MOSES ET LEX TERRENT.

HÆC sunt Præcepta, quæ mandauit **Deut. 6.**
Dominus Deus uester, ut docerem
uos, ut facias ea, & timeas Domi-
num Deum tuum, & custodias om-
nia mandata, quæ ego præcipio ti-
bi & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus uitæ
tuæ, ut prolongentur dies tui, & bene sit tibi.

Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. **Matt. 19.**

Ego sum Dominus Deus tuus. **Exo. 20.**

Non habebis Deos alienos coram me. **Deut. 5.**

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde **Deut. 6.**
tuo, & ex tota anima tua, & ex totis uiribus tuis, **Matt. 22.**
& ex tota mente tua.

Non abuteris nomine Dei tui.

Sabbatum sanctificabis mihi.

Honora parentes.

Non occides.

Non mœchaberis.

Non furtum facies.

A iiii

Non lo=

MOSES ET LEX

Non loqueris contra proximum tuum falsum
testimonium.

Non concupisces domum proximi tui.

Non desiderabis uxorem eius, Non seruum,
non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia
quæ illius sunt.

Matth. 5. Non irasceris fratri tuo temere.

Qui dixerit racha, reus erit consilio.

Qui dixerit fatue, reus erit gehennæ.

Qui uiderit mulierem ad concupiscendam
eam, iam mechatus est in corde suo.

Matth. 6. Non resistatis malo. Diligite inimicos uestros.

Benefacite his qui oderunt uos. Orate pro per=
sequentibus uos. Si quis alapam impegerit in dex=
teram tuam maxillam, exhibe illi & alteram, &
qui uult tecum in iudicio contendere, & tunicam
tuam tollere, dimitte ei & pallium. Omni petenti
te dato. Nolite solliciti esse dicentes, quid mandu=
cabinus, aut quid bibemus, aut quibus cooperie=
umr, hæc omnia gentes inquirunt.

Luce. 21. Cauete ne corpora uestra grauentur crapu=
la & ebrietate. Nolite inebriari uino, in quo est
luxus. Ephe. 5.

Matth. 5. Ne omnino iuretis, Sit sermo uerster est, est,
non, non. Fornicatio & omnis immundicies,
aut auaricia, ne nominetur inter uos, sicut decet
sanctos

TERRENT.

2.

sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Dico autem uobis, quod de omni uerbo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. Neque fornicarii, neque idolatrae, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque raptores, regnum Dei possidebunt.

Et cogitationes in iudicio erunt.

Qui uult uenire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Matth. 10.

Si quis uenit ad me et non odit patrem, matrem, uxorem, filios, fratres et sorores, adhuc et animam suam, non potest meus esse discipulus. Luce. 14.

Quisq; suum officium faciat.

Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. 1. Timo. 3.

Omnia potestatibus supereminentibus subdita sit. Iuste iudicate iudices. Ne iustificetis impium pro muneribus, Recipite. consulite. Nolite iniquum facere aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura, statera iusta, æquaq; sint pondera, iustus modius, æquusq; sextarius. Roma. 13. Lewi. 19.

Viri diligite uxores uestras. Colos. 3.

Uxores subditæ sitis uiris uestris tanquam Domino. 1. Pet. 3.

A iiii Parentes

MOSES ET LEX

Ephe. 6. Parentes, ne prouocetis ad iram liberos uestros, ne despondeant animum, Sed erudite eos in Domino.

Ephe. 6. Filii obedite parentibus uestris in Domino.
Serui obedite dominis uestris.
Domini ne seuiatis in seruos.
Iuniores subditi estote senioribus.

Timo. 5. Vidua speret in domino & perscueret in obsecrationibus diu noctuq;

Summa. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quaecunq; uultis uobis ut faciant homines, hæc & facite illis. Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris.

Leui. 19. Ego Dominus, custodite omnia præcepta mea,
Iacobi. 2. & facite ea. Qui autem totã legem seruauerit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.

Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicq; nec minuas. Deut. Nemo faciat quod sibi bonum uidetur.

Esa. 30. Hæc est uia, ambulate in ea, & non declinetis, neq; ad dexteram neq; ad sinistram.

Ioan. 15. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio uobis.

Gala. 1. Nolite seduci, Si quis uobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.

Ego

TERRENT.

§.

Ego Dominus Deus tuus, fortis zelotes, uisi- Exo. 20.
tans iniquitatem patrum in filiis, in tertiam &
quartam generationem, eorum, qui oderunt me,
& faciens misericordiam in milia, his, qui dili-
gunt me, & custodiunt præcepta mea.

SI AVTEM AVDIERIS VO- Deut. 28.
cem Domini Dei tui, ut facias, atq; custodias om-
nia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie,
faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis
gentibus, quæ uersantur in terra. Venientq; super Benedi-
te uniuersæ benedictiones istæ. Benedictus eris in iu-
in ciuitate, & benedictus in agro. Benedictus fru- storum.
ctus uentris tui & fructus terræ tuæ, fructusq; iu-
mentorum tuorum, greges armentorum tuorum,
& caula ouium tuarum. Benedicta sporta tua,
& benedictæ reliquiæ tuæ. Benedictus eris in-
grediens & egrediens.

Dabit Dominus inimicos tuos qui consurgent
aduersum te, corruentes in conspectu tuo. Per ui-
am unam uenient contra te, & per septem fugi-
ent a facie tua, Præcipiet Dominus benedictio-
nem super cellaria tua, & super omnia opera ma-
nuum tuarum, benedicetq; tibi in terra, quã Do-
minus Deus tuus dabit tibi.

Suscitabit te Dominus sibi in populum san-
ctum, sicut iurauit tibi, eo quod seruas præcep-

A v

ta Do-

MOSES ET LEX

ta Domini Dei tui, & ambulaueris in uis eius.
Videbuntq; omnes terrarum populi, quod nomi-
ne Domini nominatus sis, & timebunt te. Abun-
dare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu
uteri tui & fructu iumentorum tuorum, fructu
terræ tuæ quam iurauit Dominus patribus tuis ut
daret tibi.

Aperiet Dominus thesaurum suum optimū,
cælum, ut tribuat pluuiam terræ tuæ, in tempore
suo, & ut benedicat cunctis operibus manuū tua-
rum, Et scenerabis gentibus multis, & ipse a nul-
lo scenus accipies. Constituet te Dominus Deus
tuus in caput & non in caudam, & eris semper
supra & non subter, eo quod audieris præcepta
Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie &
seruaueris & feceris, ac non declinaueris ab ul-
lis uerbis, nec ad dexteram nec ad sinistram, ut
sequereris deos alienos, neq; colueris eos.

Maledi-
ctiões im-
piorum.

Quod si audire nolueris uocem Domini Dei
tui, ut serues & facias omnia præcepta eius &
statuta quæ ego præcipio tibi hodie, uenient su-
per te omnes maledictiones istæ & apprehendēt
te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro.
Maledicta sporta tua, & maledictæ reliquie tuæ,
Maledictus fructus uentris tui & fructus terræ
tuæ, Armenta bouum tuorum, & greges ouium tua-
rum

T E R R E N T. 4.

rum. Maledictus eris ingrediens & maledictus egrediens.

Mittet Dominus super te corrosionem, penuriam & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies, donec deleat te & perdat uelociter, propter studia tua pessima in quibus reliquisti me. Adherere faciet tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam. Percutiet te Dominus tumore, febrili, ardore, uredine, estu, siccitate, pallore, & persequetur, donec perdat te.

Cœlum quod supra caput tuum est, æneum erit, & terra sub te erit ferrea, Dabit Dominus hymbrem terræ tuæ puluerem & de cœlo descendet super te cinis, donec deleat te. Tradet te Dominus corruentem ante hostes tuos, Per unam uiam egredieris contra eos, & per septem fugies, Et dispergeris per omnia regna terræ. Eritq; cadauer tuū in escam cunctis uolatilibus cœli & bestiis terræ, & non erit qui abigat.

Percutiet te Dominus ulcere Ægypti, & scabies, scabie quoq; & pruriginis, ita ut curari nequeas. Percutiet te Dominus amentia & cecitate, ac furore mentis, ut palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non prosperabitur uia tua.

Omniq;

MOSES ET LEX

Omniq; tempore calumniam sustinebis, & opprimeris uiolentia, nec habebis qui liberet te. Vxorem accipies & alius dormiet cum ea. Domum edificabis, & non habitabis in ea. Plantabis uineam, & non uindemiabis eam. Bos tuus immolabitur coram te, & non comedes ex eo. Asinus tuus rapietur in conspectu tuo, & non redetur tibi. Oues tuæ dabuntur inimicis tuis, & non erit qui te liberet.

Filii tui & filia tuæ tradentur alteri populo, uidentibus oculis tuis & deficientibus ad conspectum eorum omni die, & non erit fortitudo in manu tua. Fructus terræ tuæ & omnes labores tuos comedet populus quem ignoras, & eris semper calumniam sustinens, & oppressus cunctis diebus, & amens a uisione quam uident oculi tui.

Percutiet te Dominus ulcere pessimo in genibus & in suris, sanariq; non possis, a planta pedis usq; ad uerticem tuam.

Ducetq; Dominus te & regem tuum quem constitues super te, ad gentem quam ignoras tu & patres tui, & seruias ibi diis aliis, ligno & lapidi, & eris desolatus in prouerbum ac fabulam omnibus populis, ad quos te duxerit Dominus.

Sementina

TERRENT. §.

Sementem multam iacies in terram, & modicum congregabis, quia locustæ deuorabunt omnia. Vineam plantabis & coles & uinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam uastabitur uermibus. Oliuas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo, quia euelletur oliua tua. Filios generabis & filias, & non frueris eis, quoniam ducentur in captiuitatem. Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo cōsumet.

Aduena, qui tecum uersatur in terra, ascendet super te, eritq; sublimior, tu autem descendes & eris inferior. Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

Et uenient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec delearis, eo quod non audieris uocem Domini Dei tui, nec seruaueris præcepta eius & statuta quæ præcepit tibi. Et erunt in te signa atq; prodigia, & in semine tuo, usq; in sempiternum, eo quod non seruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisq; letitia in rerum omnium abundantia. Inimico tuo quem immittet tibi Dominus, seruias in fame, in siti & nuditate, & in omni penuria, & ponet iugum ferreum super cervicem tuam, donec te deleat.

Adducet

MOSES ET LEX

Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ uolantis, cuius linguam intelligere non possis, gentem præfractam quæ non deferat seni, nec misereatur paruuli, et deuoret fructum uumentorum tuorum ac fruges terræ tuæ, donec deleat te, & nihil relinquat tibi, triticum, uinum, & oleum, armenta bouum & greges ouium, donec te disperdat, Et angustabit te in cunctis urbibus tuis, & deiiciet muros tuos altos & munitos, in quibus habebas fiduciam, in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus.

Et comedes fructum uentris tui, & carnem filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in tribulatione & angustia, qua opprimet te hostis tuus, Homo tener inter uos & delicatus ualde, inuidebit fratri suo & uxori, quæ cubat in sinu suo & reliquo sibi filio, ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet, eo quod nihil aliud habeat in tribulatione & angustia, qua oppriment te inimici tui intra omnes portas tuas.

Tenera mulier & delicata, quæ non tentauit pedem ponere super terram præ teneritudine & deliciis, inuidebit uiro suo qui cubat in sinu eius & filio

T E R R E N T. 6.

Et filio suo et filia sua, secundam, quae de medio foemini egressa est et filios suos, quos genuit. Comedent enim eos clam praenuria, in tribulatione et angustia, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

Nisi seruaucris et feceris omnia uerba legis huius, quae praescripta sunt in hoc uolumine, et timueris nomen hoc gloriosum et terribile, hoc est, Dominum Deum tuum, mirificabit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates malas et perseverantes, et conuertet super te omnes morbos Aegypti, quos metuis et adhaerebunt tibi. Insuper et quoslibet morbos et plagas, quae non sunt scriptae in uolumine legis huius, inducet Dominus super te, donec te deleat, et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut stellae caeli praemultitudine, quod non audieris uocem Domini Dei tui.

Et sicut ante letatus est Dominus super uos, ut beneficeret uobis, et uos multiplicaret, sic letabitur, ut perdat uos ac deleat, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te Dominus in omnes populos ab uno fine terrae ad alium, ut seruias ibi diis alienis, quos tu ignoras et patres tui, ligno et lapidi.

In genti-

MOSES ET LEX

In gentibus quoq; illis non quiesces, neq; erit requies uestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pauidum, & deficientes oculos, & animam consumptā mœrore, & erit uita tua pendens ante te. Timebis nocte & die, & non eris certus de uita tua. Mane dicces, quis dabit mihi uesperū, & uespere, quis mihi dabit mane, propter cordis tui formidinē qua terreberis, & propter ea quæ tuis uidebis oculis.

Deut. 28. Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per uiam de qua dixi tibi, ut eam amplius nō uideres. Ibi uenderis inimicis tuis in seruos & ancillas & non erit qui emat.

Amos. 8. Ecce dies uenient, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neq; sitim aquæ, sed audiendi uerbum Domini. Et commouebuntur a mari usq; ad mare, & ab aquilone usq; ad orientem circumibunt, quærentes uerbū

Luce. 17. Domini, & non inuenient. Venient dies, quando desiderabitis uidere unum diem hominis, & non

Deut. 11. uidebitis. En propono in conspectu uestro hodie benedictionem, & maledictionem, Benedictionem si obedieritis præceptis Domini Dei uestri, quæ ego hodie præcipio uobis. Maledictionem, si non obedieritis præceptis Domini Dei uestri, & recesseritis de uia, quam ego hodie præcipio uobis, ut

TERRENT. 7.

bis, ut ambuletis post deos alienos quos ignoratis.
Lex Adæ facta.

Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis, ex eo morte morieris. Maledictio Eux. Multiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos. In dolore paries filios tuos & sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tibi.

Adæ maledictio.

Quia audisti uocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, dicens, ne comederes. Maledicta terra in opere tuo, In laboribus comedes ex ea cunctis diebus uitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Gen. 3.

Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Deut. 27. Gal. 3.

Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Psal. 118.

Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor eius.

Benedictus qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius.

Maledictus omnis hypocrita. Iob.

Ve genti peccatrici, populo graui iniquitate, Esa. 1.

B semini

Magn
sorte

MOSES ET LEX

Esa. 5. semini nequam, filiis sceleratis.

Vae qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, usque ad terminum loci.

Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad uesperam. Cithara & lyra, & tympanum, & tibia, & uinum in conuiuiis uestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis.

Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis, & quasi uinculum plaustri peccatum.

Vae qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Vae qui sapientes estis in oculis uestris, et coram uobismetipsis prudentes.

Vae qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, & iusticiam iusti aufertis ab eo. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphema uerunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum &c.

Vae his

T E R R E N T.

8.

Væ his qui condunt leges iniquas, & scriben- Esa. 10.
tes iniusticiam scripserunt, ut opprimeret in iu-
dicio pauperes, & uim facerent causæ humilium
populi mei, ut essent uiduæ præda eorum, & pu-
pillos diriperent.

Væ filii desertores, dicit Dominus, ut facere= Esa. 30.
tis consilium, & non ex me, & ordiremini te-
lam, & non per spiritum meum, ut adderetis pec-
catum super peccatum.

Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxili- Esa. 31.
um in equis sperantes.

Væ uobis diuitibus, q̄ habetis cōsolationē ue= Luce. 6.

Væ uobis qui saturi estis, quia esurietis. (strā

Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis.

Væ uobis cum benedixerint uobis omnes ho=

Væ duplici corde. (mines. Apo. 8.

Væ uæ uæ habitantibus in terra.

Summa. Et nunc Israel, quid Dominus Deus Deut. 10.
tuus petit a te? nisi ut timeas Dominum Deum
tuum, & ambules in uis eius, & diligas eum, ac
seruias Domino Deo tuo, in toto corde tuo, & in
tota anima tua, custodiasq; mandata Domini, quæ
ego præcipio tibi, ut bene sit tibi.

Declina a malo & fac bonum.

Psal. 35.

Hæc fac & uiues.

Luce. 10.

B ii Homo

Ma
sorta

MOSES ET LEX

HOMO DESPERAT

Psal. 118. **T**V mandasti Domine, mandata tua custodiri
nimis. Ego cum in me descendo, & me pede
meo metior, inuenio me facere & seruare man-

Roma. 7. data Domini non posse. Scimus enim, quia lex
spiritualis est, Ego autem carnalis sum, uenun-
datus sub peccato. Quod enim operor non intel-
ligo. Non enim quod uolo bonum, hoc ago, sed
quod odio, malum, illud facio. Si autē quod nolo,
illud facio, consentio legi, quoniā bona est. Nunc
autem iam non ego operor illud, sed habitans in
me peccatum. Scio enim, quia non habitat in me,
hoc est, in carne mea bonum. Nam uelle adiacet
mihi, Perficere autem bonum non inuenio. Con-
delector enim legi Dei secundum interiorem ho-
minem. Video autē aliam legem in membris meis
repugnantem legi mentis meae, & captiuantem
me in lege peccati, quae est in membris meis. Infoe-
lix ego homo, quis me liberabit de corpore mor-
tis huius? Caro concupiscit aduersus spiritū, spi-
ritus aduersus carnem.

Et trahit inuitum noua uis, aliudq; Cupido.
Mens aliud suadet, uideo meliora, proboq;
Deteriora sequor.

Vt iam

TERRENT. 9.

Vt iā seruaris bene corpus, adultera mens est.
 Nitimur in uetitū semp̄ cupimusq; negata, &
 Quāto magis tegitur, tāto magis aestuat ignis.
 Naturam expellas furca tamen usq; recurrit.
 Nemo sine uiciis nascitur.
 Facilis descensus Auerni.
 Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. (ras.
 Sed reuocare gradū superasq; euadere ad au=
 Hoc opus hic labor ē, pauci quos æquus amaui
 Iuppiter aut ardens euexit ad æthera uirtus,
 Diis geniti potuere.

Nemo bonus, nisi solus Deus, Ergo omnis ho
 mo malus. Ecce enim in iniquitatibus conceptus
 sum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Quod
 natū est ex carne, caro est. Quid est omnis caro,
 ut audiat uocem Dei uiuentis, qui de medio ignis
 loquitur, sicut nos audiuius, & possimus uiue
 re?

Luce. 11.

Psal. 50.

Ioan. 3.

Deut. 5.

Qui de terra est, de terra loquitur.

Ioan. 5.

Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt
 sapiunt. Prudentia carnis, mors est & inimica
 Deo. Legi enim Dei non subditur, nec potest.
 Qui autem in carne sunt, Deo placere non pos=
 sunt. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius
 quasi flos agri, exiccatum est fœnum, & ceci=
 dit

Roma. 8.

Esa. 40.

B iii dit

Ma
sort

MOSES ET LEX

dit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.

- Eccle. 1.** Vanitas omnis homo, Vanitas uanitatum, & omnia uanitas.
Natura omnes sumus filii iræ.
- Gene. 8.** Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.
- Gene. 6.** Cuncta cogitatio cordis intenta est ad malum omni tempore.
- Iere. 17.** Prauum est cor hominis & inscrutabile.
- 2. Cor. 3.** Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.
- Ioan. 3.** Non potest homo accipere & facere a se quicquam. Que utilitas in carne mea, dum descendendo in corruptionem? Psal. 29.
- Matt. 7.** Non potest arbor mala, bonos fructus facere.
- Iere. 13.** Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut Pardus uarietates suas, Et nos poterimus bene facere, cum didicerimus malum.
- Sapient. 5.** Nos nati continuo desinimus esse.
- Esa. 59.** Opera nostra, opera inutilia.
- Iere. 4.** Sapientes sumus ut faciamus mala, bene autem facere nescimus.
- 2. Timo. 3.** Sumus ad omne opus bonum reprobis.
- Esa. 1.** Omne caput languidum, & omne cor mœrens, A planta pedis usq; ad uerticem, non est in nobis sanitas.

Omnes

TERRENT.

10.

Omnes sunt hypocritæ & prauī, & uniuersū = Esa. 9.
 sum os locutum est stulticiam.

Pedes nostri in malum currunt. Esa. 59.

Ecce omnes iniusti, & uana opera nostra. Eodē. 41.

Peccauimus cum patribus nostris.

Patrem sequitur sua proles.

Homo sum, humani nihil a me alienum puto.

Facti sumus ut immundi omnes nos, & quā = Esa. 64.
 si pannus menstruatae uniuersae iusticiae nostrae.

Omnis uia uiri recta sibi uidetur, nouissima
 autem eius ducunt ad mortem.

Non est uiri, dirigere gressus suos. Iere. 10.

Septies in die cadit iustus. Prouer.

Nullus per se apud te innocens est.

Non est iustus coram Deo.

Non iustificabitur in conspectu eius omnis Psal. 142.
 uiuens.

Cum fecimus quod debuimus, tamen inutiles Luca. 17.
 serui sumus.

Non est iustus, qui non peccat.

Quis dicit mundus sum a peccato? & mun-
 dum est cor meum?

Non est qui faciat bonum, non est usq; ad
 unum.

Omnes declinauerunt, simul inutiles facti
 sunt.

B iiii Nullus

M
so

MOSES ET LEX

Nullus intelligit, nullus requirit Deum.

Esa. 53. Omnes peccauerunt, & destituuntur gloria Dei. Omnes quasi oves errauimus, Vnusquisq; in uiam suam declinauit. Omnis homo mendax.

Totus mundus in maligno positus est.

IAM AVTEM CVM CERTVM ET in professo est, uires nostras & uniuersa opera, etiam optima non sufficere ad seruanda Dei mandata, adeo nec ad minimum, Ergo secundum eius sententiam maledictus & damnatus sum, atq; eternis cruciatibus & horroribus inferni & perpetuae mortis obnoxius sum. Priuatus omni gaudio, omni solatio, adeo conspectu Dei, omnis letitiae speculo & fonti, illuc desperabundus prosternor & prolabor. Heu mihi, heu me misero, quid dicam, aut quid respondebo, quid pro excusatione adducam cum ipse prudens fecerim? Nulla apud me spes reliqua est. Vana salus hominis. Quo me uertam? Respiro. Vna tamen spes superest, Domini est salus. Magna mihi spes est in bonitate Dei, Quoniam misericordia eius super omnia opera eius. Confitebor aduersum me iniusticiam meam Domino, & ipse remittet iniquitatem peccati mei. Poenitentiam agam in sacco & cinere, in fletu & planctu, lectum meum lacrymis rigabo. Surgam & ibo ad ipsum, ac dicam.

TERRENT. II.

eam. Pater peccaui in coelum & coram te, & non sum dignus uocari filius tuus. Et nisi peccassem, tu quid concedere posses? Nam delictum commendabilem facit tuam gratiam.

Domine, propicius esto mihi peccatori. Luce. 18.

Domine, si uis potes me mundare. Matt. 8.

Iesu fili Dauid miserere nobis.

Domine, salua nos perimus. Parce Domine parce populo tuo. Ioelis. 2.

Adiuua nos Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, spes omnium finium terræ, & in mari longe. Sana Domine animam meam, quia peccaui tibi.

Saluum me fac Deus quoniam intrauerunt aquæ usq; ad animam meam. Psal. 68.

Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.

Veni in altitudinem maris, & tempestas dimersit me.

Laboraui clamans, rauca factæ sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam. Psal. 37.

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum.

B v Quoniã

M
for

MOSES ET LEX

Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, sicut onus graue grauatae sunt super me.

Miser factus sum, & curuatus sum usq; in finem, tota die contristatus ingrediebar.

Psal. 114.

Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.

Psal. 21.

Deus meus, deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Longe a salute mea, uerba delictorum meorum.

Deus meus clamabo per diem, & non exaudies? & nocte & non ad insipientiam mihi.

Tu autem in sanctitate habitas laus Israel, in te sperauerunt patres nostri, sperauerunt & liberasti eos.

Ad te clamauerunt, & salui facti sunt, in te sperauerunt, & non sunt confusi.

Tu es qui extraxisti me de uentre, spes mea ab uberibus matris meae, in te proiectus sum ex utero.

De uentre matris meae deus meus es tu, ne discesseris a me.

Quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adiuuet me.

Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum

TERRENT.

12.

Factum est cor meum tanq̄ cera liquefcens,
in medio uentris mei.

Aruit tanq̄ testa uirtus mea, & lingua mea
adhesit faucibus meis, & in puluerem mortis
deduxisti me.

Hydria repleta est aqua usq; ad summum. Ioan. 3.
Tempus partus aduenit, & uires parturientis
non sufficiunt. 4. Reg. 19. Esa. 36.

Exurge, quare obdormis Domine? exurge &
ne repellas in finem, quare faciem tuam auertis,
obliuisceris misericordiae tuae?

MISERERE mei Deus, secundum magnam Psal. 51.
misericordiam tuam, & secundum multitudinem
miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & a pec-
cato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco,
& peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, ut
iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iu-
dicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &
in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim

Ma
Sov

MOSES ET LEX

Ecce enim ueritatem dilexisti incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

Asperges me Domine hyssopo, & mundabor lauabis me & super niuem dealabor.

Auditui meo dabis gaudium & leticiam, & exultabunt ossa humiliata.

Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.

Ne prouicias me a facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi leticiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos uias tuas, & impii ad te conuertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meae, & exultabit lingua mea iusticiam tuam.

Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si uoluisses sacrificium dedissem utiq; holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.

Dominator

TERRENT. 13.

Dominator Domine Deus misericors & EXO. 10.
 clemens, paciens, & multæ miserationis, & ue=
 rax, qui custodis misericordiam in milia, qui au=
 fers iniquitatem & scelera atq; peccata, nullusq;
 per se apud te innocens est. Manus tuæ fecerunt
 me, & plasmauerunt me totum & c. Iob. 10. Cog
 nosce quæso figmentum tuum. Memorare quæ sit Psal. 88.
 nostra substantia Domine, & quia non uane cõ=
 stituisti omnes filios hominum. Quid causæ con=
 tra folium quod a uento rapitur, ostendis poten=
 tiam tuam, & stipulam siccam persequeris? Scri=
 bis contra me amara, & consumere me uis pec=
 catis adolescentiæ meæ. Posuisti in neruo pedem
 meum, & obseruasti omnes semitas meas, & ue=
 stigia pedum meorum considerasti, Qui quasi pu=
 tredo consumendus sum, & quasi uestimentum
 quod comeditur a tineâ.

Parce mihi Domine, nihil enim sunt dies Iob. 7.
 mei. Quid est homo, quia magnificas eum, aut po=
 nis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, &
 subito probas illum. Homo natus de muliere, bre=
 ui uiuens tempore, repletur multis miseriis. Qui
 quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit ue=
 lut umbra, & nunq̃ in eodem statu permanet. Et
 dignū ducis super huiuscemodi aperire oculos
 tuos, & adducere eum tecum in iudicium? Quis
 potest

M
for

MOSES ET LEX

Iob. 10. potest facere mundum de immundo conceptum
semine? nonne tu qui solus es? Nunquid bonum
tibi uidetur, si calumniaris & opprimas me, opus
manuum tuarum? consilium impiorum adiuues?

Iob. 9. Vere enim scio, quod non iustificetur homo
cōparatus tibi, Si uoluerit contendere tecum, nō
poterit tibi respondere unum pro mille.

Daniel. 3. Peccauimus & inique egimus, recedentes a
te, & deliquimus in omnibus, & praecepta tua nō
audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut
praeceperas nobis, ut bene nobis esset. Omnia er-
go quae induxisti super nos, & uniuersa quae fe-
cisti nobis in uero iudicio fecisti. Ne confundas
nos, sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuā,
& secundum multitudinem misericordiae tuae. Et
erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam no-
mini tuo domine. Tibi Domine iusticia, nobis
autem confusio faciei. Iustus dominus Deus no-
ster in omnibus operibus suis. Propter temetip-
sum inclina Deus meus aurem tuā & audi. Ape-
ri oculos & uide desolationem nostram.

Dani. 9. Tibi Domine iusticia, nobis
autem confusio faciei. Iustus dominus Deus no-
ster in omnibus operibus suis. Propter temetip-
sum inclina Deus meus aurem tuā & audi. Ape-
ri oculos & uide desolationem nostram.

Esa. 63. Tu Domine pater noster, & redemptor no-
ster, a seculo nomen tuum. Quare errare nos
fecisti? Domine de uis tuis, indurasti cor no-
strum

strum ne timeremus te. Et nunc Domine pater
 noster es tu, nos uero lutum & c. Quare me po= Hiob. 7.
 fuisti contrarium tibi. & factus sum mihi met ipsi
 grauis? Vtinam dirumperes coelos & descen=

deres. Esa. 64. Mitte Domine quem missurus es.
 Exo. 4. Emitte agnum Domine, dominatorẽ ter=

re. Veni Domine & noli tardare, relaxa faci=

nora plebis tuæ. Veni Domine, & uisita nos in
 pace, ut letemur coram te corde perfecto.

Domine probasti me & cognouisti me, tu Psal. 138.
 cognouisti sessionem meam & resurrectionem
 meam.

Tu intellexisti cogitationes meas de longe, se=

nitam meam & funiculum meum inuestigasti.

Et omnes uias meas preuidisti, quia nõ est ser=

mo in lingua mea.

Ecce domine tu cognouisti omnia nouissima et
 antiqua, tu formasti me & posuisti super me ma=

num tuam.

Mirabilis facta est scientia tua ex me, confor=

tata est, non potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fu=

giam?

Si ascendero in coelum tu illic es, si descende=

ro in infernum ades.

Si assump=

Ma
for

MOSES ET LEX

Si assumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris.

Etiam illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.

Et dixi, forsitan tenebrae conculcabunt me, etiam nox illuminatio mea in deliciis meis.

Quia tenebrae non obscurabuntur a te, & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebrae illius ita & lumen huius.

Quia tu possedisti renes meos, suscepisti me ex utero matris meae.

Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.

Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto, & substantia mea in infimis terrae.

Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur, & nemo in eis.

Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortati sunt principatus eorum.

Di numerabo eos, & super arenam multiplicabuntur, exurrexi & adhuc sum tecum.

Si occideris deus peccatores, uiri sanguinum declinate a me.

Quia litigatores estis ad disceptationes, accipient

TERRENT.

15.

piant in uanum ciuitates tuas.

Nonne qui oderunt te domine odi, & super inimicos tuos extabesceram?

Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.

Proba me deus & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas.

Et uide si uia iniquitatis in me sit, & deduc me in uia aeterna.

ORATIO MANASSE.

Domine Deus omnipotens patrum nostrorū,
 Abraham, Isaac & Iacob, & seminis eorum
 iusti, qui fecisti caelum & terram, cum omni or=
 natu eorum, qui signasti mare uerbo praecepti
 tui, qui conclusisti abyssum, & signasti terribili
 & laudabili nomine tuo, quem omnes pauent, &
 tremunt a uultu uirtutis tuae, & insustentabilis
 ira super peccatores comminationis tuae, im=
 mensa uero & inuestigabilis misericordia pro=
 missionis tuae, quoniam tu es altissimus super om=
 nem terram, longanimis & multum misericors,
 & poenitens super malitiam hominum, Tu autē
 Domine secundum bonitatem tuam promisisti poe
 nitentiam remissionis peccatorū, & tu Deus iu=
 storum

Remissio
 peccatorū

Ma
sort

MOSES ET LEX

storum, non posuisti poenitentiam iustis, Abraham, Isaac & Iacob, his qui tibi non peccauerunt, Quoniam peccaui super numerum harenæ maris, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, incuruat sum multo uinculo ferri, & non est respiratio mihi, quia excitavi iracundiam tuam. & malum coram te feci. Statuens abominationes, & multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precans a te bonitatem domine. Peccaui Domine peccaui, & iniquitatem meam agnosco. Peto, rogans te Domine, remitte mihi, remitte mihi. Ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neq; in æternum reserues mala mihi, quia indignum saluabis me, secundum magnam misericordiam tuam. Et laudabo te semper omnibus diebus uitæ meæ, quoniam te laudat omnis uirtus cælorum, & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Etiam si me occideris utiq; in te sperabo, Quoniam misericordia tua super omnia opera tua. In ipsa correptione memor es misericordie. Oculi tui in pauperem respiciunt, Palpebræ tuæ interrogant filios hominum.

Psal. 67.

Pauper sum ego, & in laboribus a iuuentute mea. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus induxisti super me.

Clamaui

Clamaui ad te Domine, tota die expandi manus meas ad te. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?

Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & ueritatem tuam in perditione? Ego ad te Domine clamaui, & mane oratio mea praeueniet te. Ut quid Domine repellis animam meam, auertis faciem tuam a me?

De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi uocem meam.

Fiant aures tuae intendentes in uocem deprecationis meae.

Si iniquitatem obseruaueris domine, Domine quis sustinebit.

Quia apud te propiciatio est, & propter nomen tuum exspectaui te domine.

Exspectauit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in dominum.

A custodia matutina usque ad noctem, a custodia matutina speret Israel in dominum.

Quia apud dominum misericordia, & copiosa apud deum redemptio. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam a nobis, Ostende nobis Domine misericordiam

C ii ricordiam

Ma
sori

MOSES ET LEX

ricordiam tuam, Et salutare tuum da nobis.

*Ad te leuavi oculos meos, qui habitas in
caelis.*

*Ecce sicut oculi seruorum ad manus domino-
rum suorum.*

*Sicut oculi ancillae ad manus domine suae, ita
oculi nostri ad dominum deum nostrum donec mi-
seretur nostri.*

*Miserere nostri domine miserere nostri, quia
multum repleti sumus despectione.*

*Multum repleta est anima nostra, opprobriū
abundantibus & despectio superbis.*

SACRA MIHI ANCORA EST
uerbum tuum Domine, tu siquidem ipsa ueritas
es, mentiri nequis, ergo tuis stabis promissis, cum
inquis, Petite & accipietis, In die tribulationis
tuae inuocabis me, & ego eruam te, & honorifi-
cabis me. Iubes nos te habere Deum, te inuocare,
tibi fidere. De uiribus meis ad facienda tua man-
data facile despero, & (quod tua gloria est) ad
misericordiam tuam adcurro, quam mihi non po-
tes, etiamsi uoles, denegare, Quoniā promissisti,
ergo debes, & dabis. Non me peccatorem indig-
num, sed te respicio promittentem. Nihil me mo-
uet, quod interim mihi caro suggerit, an sim fili-
us here=

TERRENT. 17.

us hereditarius & predestinatus. Satis magni
 argumenti mihi est, me tuum esse filium, quod huc
 mihi per spiritum sanctum te petendi das affectum,
 Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Ex ani=
 mo te adoro, peto & obsecro, Ergo ducor spiri=
 tu tuo, & sum filius tuus. Porro etiam si aliquandiu
 dissimules, non potes tamen perpetuo paternum
 tuum erga me deponere adfectum. Non potes, cum
 te peto panem, dare lapidem, quoniam natura bo=
 nus es, dabis igitur bona, bona rogantibus & spi=
 ritum bonum petentibus te. Docent hoc me tot
 exempla piorum, quos exaudisti petentes. Ego te
 peto, ergo me exaudies. Audiam quid loquatur
 in me Dominus Deus, quoniam loque=
 tur pacem super plebem su=
 am, &c. Psal. 84.

C iii

Euange=

Ma
sori

MOSES ET LEX

EVANGELIUM

ERIGIT, ET CONSOLA=
tur hominem.

CHRISTI PRECONES.

scilicet

præcepta
seu legem

HÆc scribo uobis, ut non peccetis, Sed si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio, pro peccatis.

Acto. 10.

Huic omnes Prophete testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum, Qui factus est nobis sapientia a Deo, & iusticia & sanctificatio & redemptio. Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

1. Co. 1.

Acto. 4.

Roma. 3.

Roma. 11.

Roma. 3.

Zach. 2.

Roma. 3.

Causati sumus Iudeos & Græcos, omnes sub peccato esse. Concluserit Deus omnia sub peccato. ut omnium misereatur, Vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo, & silcat omnis caro a facie Dei, quia non iustificatur ex operibus legis omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati, Nunc autem sine lege iusticia Dei manifestata est, testificata a lege & Prophetis

tis. Iusticia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes qui credunt in ipsum. Non enim est distinctio, Omnes peccarunt & egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciationem, per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iusticiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensionem iusticiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi.

Arbitramur enim iustificari hominem per fidem, sine operibus legis.

Credidit Abraham Deo & reputatū est illi ad iusticiam. Non est autem scriptum propter ipsum tantum, sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eū, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis. qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Roma. 4.

Iustificati igitur ex fide, pacem habemus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem accessum habemus per fidem in grati-

M
sov

MOSES ET LEX

am istam, in qua stamus & gloriamur in spe glorie Dei.

Roma. 8. Nihil ergo nunc damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu, liberavit me a lege peccati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem. Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatū in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundū carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam omnia nobis cum illo donavit?

Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus, qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius?

2. Co. 5. Charitas enim Christi urget nos, existimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est

us est Christus, ut & qui uiuunt, iam non sibi uiuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iusticia Dei in ipso.

Si enim data esset lex quæ posset uiuificare, uere ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Priusquam autem ueniret fides, sub lege custodiebamur, cōclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat. Itaq; lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi uenit fides, iam non sumus sub pædagogo. Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu. Quicumq; enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus, non est seruus, neq; liber, nō est masculus, neq; femina, Omnes enim unum estis in Christo Iesu. Si autem uos Christi, ergo semen Abrahamæ estis, secundum promissionem heredes. Gal. 3.

Vbi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorū reciperemus, Quoniā estis filii Dei, Gal. 4.

C v misit

M
so

MOSES ET LEX

misit Deus spiritum filii sui in corda uestra, clamantem Abba pater.

Ephe. 2.

Deus qui diues est misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati, & conresuscitauit & consedere fecit in coelestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiae suae, in bonitate super nos Christo Iesu. Gratia enim estis saluati, per fidem, & hoc non ex uobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis glorietur.

Ephe. 2.

Christus legem mandatorum decretis euacuauit, Et Petrus una cum ceteris Apostolis legem eleuauit & aboleuit cum inquit. Nunc ergo

Acto. 15.

quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri potuimus portare? Sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum illi.

Colos. 1.

Deus eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suae, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturae, quoniam in ipso condita sunt uniuersa, in coelis & in terra, uisibilia & inuisibilia

bilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare & per eum reconcillari omnia, in ipsum pacificans omnia per sanguinem crucis eius, siue quæ in coelis, siue quæ in terris sunt.

Hoc enim bonum est & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Vnus enim Deus unus & mediator Dei & hominum. Homo Christus Iesus qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis omnibus. 1. Timo. 2.

Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et profectius tabernaculum non manufactum, id est non huius creationis, neque per sanguinem hyrcorum aut uitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Ebre. 9.

Scitote quod non corruptilib. auro uel argento redempti estis, de uana uestra cõuersatiõne pater-

ne

Ma
sort

MOSES ET LEX

ne traditionis, sed præcioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati Christi.

1. Pet. 3. Sanguis Iesu Christi filii Dei emundat nos ab
1. Ioan. 1. omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Roma. 5. Lex subintravit ut abundaret peccatum, Vbi autem abundauit delictum, superabundauit & gratia, ut sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per iusticiam in uitam æternam per Iesum Christum dominum nostrum.

Roma. 10. Finis legis Christus est, ad iusticiam omni credenti.

1. Timo. 1. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus uenit in hunc mundum, peccatores saluos facere.

Testimonia

T E S T I M O N I A

P R O P H E T A R V M D E C H R I S =
T O , E T E V A N G E L I =u m e x V e t e r i t e s t a =
m e n t o .

I Nimicitias ponā inter te & mulierem, & inter Gene. 3.
semen tuum & semen illius, ipsum conteret
caput tuū, & tu insidiaberis calcaneo eius. Ori- Nume. 24
tur stella ex Iacob, & consurget uirga de Israel.

Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de
fœmore eius, donec ueniat qui mittendus est, & Gene. 49.
ipse erit expectatio gentium.

Prophetam de gente tua, & de fratribus tu-
is, sicut me, suscitabit Dominus Deus tuus, ipsum Deut. 18.
audies.

Dominus transtulit peccatum tuum, non mo- 1. Reg. 12.
rieris.

Factus est sermo Domini ad Esaiam dicens. 4. Re. 20.
Reuertere, & dic Ezechie duci populi mei. Hæc
dicit Dominus Deus Dauid patris tui. Audiui ora-
tionem tuam, & uidi lachrymam tuam, & ecce
sanauit te, Die tertio ascendes templum Domini,
& addam diebus tuis quindecim annos. Sed &
de manu Assyriorum liberabo te, & ciuitatem
hanc

Ma
sori

MOSES ET LEX

hanc, & protegam urbem istam, propter me, &
propter Dauid seruum meum.

Tobie. 5. Forti animo esto, in proximo est, ut a Deo
cureris.

Gene. 22. Et, benedicentur in eo omnes tribus terræ.

Psal. 37. Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt cor-
de, & humiles spiritu saluabit.

Multæ tribulationes iustorum, & de omni-
bus his liberabit eos Dominus.

Psal. 144. Prope est Dominus omnibus inuocantibus
eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate.

Voluntatem timentium se faciet, & depreca-
tionem eorum exaudiet, & saluos faciet eos.

Psal. 56. Cum ceciderit iustus, non collidetur, quia Do-
minus supponit manum suam.

Reuela Domino uiam tuam, & spera in eo, &
ipse faciet.

Ecce oculi Domini super iustos, & aures ei-
us in preces eorum.

Psal. 120. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custo-
dit Israel.

Psal. 45. Deus noster refugium & uirtus, adiutor in
tribulationibus, &c.

Psal. 95. Beatus uir, cuius Dominus spes eius est.

Non

Non in finem obliuio erit pauperis, patientia Psal. 9.
 pauperis non peribit in finem. Protector est om-
 nium sperantium in se.

Vniuersa uia Domini misericordia & ueri-
 tas. Misericordia eius super omnia opera eius.

Expecta Dominum uiriliter age, & confor- Psal. 26.
 tetur cor tuum & sustine Dominum.

Quis sperauit in Domino & derelictus est?

Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & eri 144.
 git omnes elisos.

Dominus sanat contritos corde, & alligat om 146.
 nes contriciones eorum.

Iurauit Dominus Dauid ueritatem, & non 131.
 frustrabitur eum, De fructu uentris tui ponam su-
 per sedem tuam.

Beneplacitum est Domino super timentes eum, 144.
 & in eis qui sperant super misericordia eius.

Beatus homo qui corripitur a Domino, In- Hiob. 5.
 crepationem Domini ne reprobet, quia ipse uul-
 nerat & medetur, percussit & manus eius sana-
 bunt. Dominus mortificat & uiuificat, deducit Iob. 5.
 ad inferos, & reducit Dominus pauperem fa-
 cit & ditat, humiliat & subleuat.

Fili mi

MOSES ET LEX

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neq; fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnē filium quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanq̄ filiis uobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filii estis. Omnis autem disciplina in presenti quidem uidetur non esse gaudium, sed mœroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iusticia.

Ebre. 12.

Psal. 11.

Esa. 1.

Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semē, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorrae similes essemus.

Esa. 14.

Prope est ut ueniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur.

Esa. 30.

Expectat Dominus ut misereatur uestri, & ideo exaltabitur parcens uobis, quia Deus iudicii Dominus, Beati omnes qui expectant eum.

Plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui. Ad uocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. Inuocabis & Dominus exaudiet, clamabis & dicet, ecce adsum.

Esa. 9.

Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius.

eius, & uocabitur nomen eius, admirabilis, cōsiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis super solium David & super regnum eius, ut confirmet illud & corroboret in iudicio, & iusticia ammodo & usq; in sempiternū.

Parauit Dominus brachium sanctum suum *Esa. 52.*
in oculis omnium gentium, & uidebunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.

Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eum *Esa. 53.*
quasi leprosum & percussum a Deo & humiliatum. Ipse autem uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eū, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus, unusquisq; in uiam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorū. Oblatus est, quia ipse uoluit, & non aperuit os suum. Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, obmutescet, & nō aperiet os suum.

Dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum *Esa. 54.*
nomen eius, & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ uocabitur.

D Ecce

TESTIMONIA

- Esa. 62. Ecce saluator tuus uenit, ecce merces eius cū eo, & opus eius coram illo.
- Esa. 59. Ecce non est abbreviata manus Domini, ut saluare nequeat, neq; aggrauata est auris eius, ut nō exaudiat.
- Esa. 9. Dominum exercituum ipsum sanctificate, & ipse pauor uester, & ipse terror uester, & erit uobis in sanctificationem, In lapidē autem offensionis & petram scandali, duabus domibus Israel, & in laqueū, & in ruinam, habitantibus Hierusalem, Et offendēt ex eis plurimi, & cadent & conterentur & irrecientur & capientur.
- Esa. 52. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere uestimentis gloriæ tuæ Hierusalem ciuitas sancti, quia non adiiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcissus & immundus. Excutere de puluere, sede Hierusalem. Solue uincula colli tui captiua filia Sion.
- Parauit Dominus brachium suum in oculis omnium gentium, & uidebunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum, Quia quibus non est narratum de eo, uiderunt, & qui non audierunt, contemplati sunt.
- Esa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia uenit lumen

DE CHRISTO. 24.

men tuum, & gloria Domini super te orta est.
Quia ecce tenebrae operient terram, & caligo po-
pulos, super te autem orietur Dominus, & gloria
cuius in te uidebitur.

Ne timeas serue meus Iacob, & ne paueas Is- Iere. 46.
rael, Quia ecce ego saluum te faciam.

Bonus est Dominus sperantibus in eum, ani- Thre. 3.
mae querenti illum. Bonum est praestulari cum si-
lento salutare Domini. Bonum est uiro cum por-
tauerit iugum ab adolescentia sua.

Spiritus oris nostri Christus Dominus captus Thre. 4.
est in peccatis nostris, cui diximus, in umbra tua
uiuemus in gentibus.

Sicut enim fuit sensus uester ut erraretis a Baruch. 4.
Deo, decies tantum iterum conuertentes require-
tis eum. Qui enim induxit uobis mala, ipse rur-
sum adducet uobis sempiternam iucunditatem cum
salute uestra.

Filii Sion, exultate & letamini in Domino Deo Ioel. 2.
uestro, quia dedit uobis doctorem iusticiae, & des-
cendere faciet ad uos imbrem matutinum, & se-
rotinum sicut in principio.

Et omnis qui inuocauerit nomen Domini,
saluus erit.

Venite reuertamur ad Dominum, quia ipse Ose. 6.

D ii coepit

M
so

TESTIMONIA DE

coepit & saluabit nos, percutiet & curabit nos. Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius, sciemus, sequemurq; ut cognoscamus Dominum.

Michea. 7 Non mittet ultra furorem suum, quia uolens misericordiam est. Reuertetur & miserebitur nostri, Deponet iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra.

Nahum. 1 Bonus Dominus & confortans in die tribulationis & sciens sperantes in se.

Haba. 2. Veniens ueniet, & non tardabit.

Idem. Iustus ex fide sua uiuet.

Sopho. 3. Lauda filia Sion, iubila Israel. Latere & exulta in omni corde filia Hierusalem. Abstulit Dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos. Rex Israel in medio tui non timebis malum ultra, In die illa dicetur Ierusalem. Noli timere Sion, non dissoluantur manus tuae. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse saluabit.

Zach. 9. Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem, Ecce rex tuus ueniet tibi iustus, mansuetus. & saluator ipse, pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filiū asinae, Et loquetur pacem gentibus, & potestas eius a mari usq; ad mare, & a flumi-

CHRISTO.

25.

a fluminibus usq; ad fines terræ.

IOANNES BAPTISTA.

Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ego uox clamantis in deserto, parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Viam facite, prebete iter, declinate a semita, auferete offendicula de uia populi mei, Quia hæc dicit excelsus & sublimis habitans æternitatem & sanctum nomen eius in excelsis, & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu ut uiuificet spiritum humilium, & uiuificet cor contritorum.

Esa. 40.

Ioan. 1.

Esa. 57.

Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Et erunt praua indirecta, aspera in uias planas, & uidebit omnis caro salutare Dei.

Esa. 4.

Luce. 3.

Ego quidem baptizo uos aqua, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, Veniet autem fortior me, qui ante me factus est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum suorum, ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni, cuius uentilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Luce. 3.

D iiii Non

M
so

P A T E R

Ioan. 1.

Non sum ego Christus, sed in medio uestrum stetit, quem uos nescitis. Hic erat quem dixi, qui post me uenturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius accepimus omnes, & gratiam pro gratia, quia lex per Moysen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo uidit unquam. Unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit.

Ioan. 3.

Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Ut manifestetur in Israel, propterea ueni ego in aqua baptizans. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui credit in filium, habet uitam eternam, qui autem incredulus est filio, non uidebit uitam, sed ira Dei manet super ipsum.

P A T E R C O E L E S T I S.

Esa. 48.

Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, gubernans te in uia qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & iusticia tua sicut gurgites maris. Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli eius. Non dixi semini Iacob frustra, quaerite me. Ego Dominus loquens iusticiam, annuncians recta. Quid inuenerunt patres uestri in

Esa. 45.

Iere. 2.

me iniqui-

me iniquitatis? quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post uanitatem, & uani facti sunt. Secundum numerū quippe ciuitatum tuarum erāt Dii tui Iuda. Quid uultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis me. Frustra percussi filios uestros, disciplinam non receperunt. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Sacerdotes non dixerūt, ubi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me, & pastores præuaricati sunt in me. Et Prophetæ prophetauerūt in Baal, & idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam uobiscū, & cum filiis uestris disceptabo? Transite ad Insulas Cethim, & uidete, et in Cedar mittite, & considerate uehementer, & uidete si factū est huiuscemodi, si mutauit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt Dii. Populus uero meus mutauit gloriam suam in idolū. Obstupescite coeli super hoc. Duo enim mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontē aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ cōtinere aquas non ualēt. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scito et uide, quia malū & amarū est reliquisse te dominū Deum tuum, & non esse timorem eius apud te.

D iiii A seculo

M
sov

P A T E R

- Iere. 6.** A seculo confregisti iugum tuum, rupisti uincula tua, & dixisti. Non seruiam. In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternaris meretrix. Ecce incircumcisae aures eorum, & audire non possunt. Ecce uerbum Domini factum est eis in opprobrium, & in canticum oris sui, & non susceperunt illud.
- Iere. 5.** Verbum Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis. Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat poenitentiam super peccato suo, dicens. Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu uadens ad prelium. Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudicium Domini. A minore quippe usque ad maiorem, omnes auariciae student, & a propheta usque ad sacerdotem, cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia, dicentes. Pax, pax, & non erat pax. Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & caussa uiduae non ingreditur ad eos.
- Iere. 4.** Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere

cere nescierunt. Qui deuorant plebem meam si- Psal. 13.
 cut escam panis. Omnes corrupti & abomina- & 52.
 biles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat
 bonum, non est usq; ad unum. Et misi ad uos Iere. 7 &
 omnes seruos meos Prophetas, per diem consur- 25.
 gens diluculo, mittensq; & non audistis, neq; in-
 clinastis aures uestras ut audiretis, cum diceret.
 Reuertimini unusquisq; a uia sua mala, & a pes-
 simis cogitationibus uestris, & habitabitis in ter-
 ra, quam dedit Dominus uobis & patribus ue-
 stris a seculo, & usq; in seculum. Et nolite ire
 post Deos alienos, ut seruiatis eis, adoretisq; eos,
 neq; me ad iracundiam prouocetis in operibus
 manuum uestrarum. Audite uocem meam, & ero
 uobis Deus, & uos eritis mihi populus, & am-
 bulate in omni uia, quam mandauit uobis, ut bene
 sit uobis. Si in præceptis meis ambulaueritis, Leui. 26.
 & mandata mea custodieritis, & feceritis ea,
 dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gig-
 net germen suum, & pomis arbores replebuntur.
 Apprehendet messium tritura uindemiam, & uin-
 demia occupabit sementem, & comedetis panem
 uestrum in saturitate, & absq; pauore habitabitis
 in terra uestra. Dabo pacem in finibus uestris,
 dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam
 malas bestias, & gladius non transibit terminos
 D v uestros

P A T E R.

uestros. Persequimini inimicos uestros, & corruent coram uobis. Persequentur quinq; de uestris centum alienos, & centum de uobis, decem milia. Cadent inimici uestri gladio in conspectu uestro. Respiciam uos, & crescere faciam, multiplicabimini, & firmabo pactum meum uobiscū. Comedetis uctustissima ueterum, & uetera nouis superuenientibus proiicietis. Ponam tabernaculum meū in medio uestri. & nō abiiciet uos anima mea. Ambulabo inter uos, & ero Deus uester, Iere. 7. & uosq; eritis populus meus. Et non audistis me, 25. uocaui uos, & non respondistis, reflexistis et indurastis ceruicem uestrā, & peius operati estis, quam patres uestri, ut me ad iracundiā prouocaretis in operibus manuum uestrarū, in malum. Dilectus meus incrassatus dilatatus recalcitrauit. uestrum.

Iere. 5. Prophetæ in uentum locuti sunt, & respōsum
Esa. 5. non fuit eis. Abiecerunt legem Domini exercituum, & eloquiū sancti Israel blasphemauerūt.

Esa. 30. Populus enim ad iracundiam prouocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Domini. Qui dicunt uidentibus, nolite uidere, & aspicientibus nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt. Loquimini nobis placentia, uidete nobis errores, auferte a me uiam, declinate a me semitā, cesset

cesset a facie nostra sanctus Israel. Percussimus Esa. 28.
foedus cum morte, & cum inferno fecimus pa=
ctum. Flagellum mundans cum transierit, nō ue=
niet super nos, quia posuimus mendacium spem
nostram & mendatio protecti sumus. Et fuit il=
lis uerbum meum risui & ludibrio, dicentibus.

Manda, remāda, expecta reexpecta, expecta re=
expecta. modicum ibi, modicū ibi. Nunquid sup
his non uisitabo, & in gente tali non ulciscetur Esa. 57.
anima mea. Nunquid super his non irascar. Iere. 16.

Propterea accensus est furor meus, & circa
uos de terra uestra, in terram quam ignorastis
uos & patres uestri, & seruiuistis ibi Diis alienis Iere. 19.
die ac nocte, qui nō dabant uobis requiē. Om=
nis qui prateriuit terram uestram obstupuit, &
sibilauit super uniuersa plaga eius. Omnis qui
audiuit tinniebant ambæ aures eius. Cibauit uos
carnibus filiorum uestrorum & filiarum uestra=
rum, & unusquisq; carnes amici sui comedit in
obsidione & angustia, in qua concluderunt uos
inimici uestri. Percussi uos peste, fame & gla=
dio, uisitauit uos omnibus plagis, quas scripsit ser=
uus meus Moses in libro legis, ut tandem erudi=
rem uos, Sed non conuersi estis ad percutien=
tem uos. Iere. 4. &
Via tuæ & cogitationes tuæ fece=
runt hæc tibi. Iniquitates uestræ declinauerunt
hæc, &

M
for

P A T E R.

- hec, & peccata uestra prohibuerunt bonū a uobis, quia inuenti sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, ponentes laqueos & pediculas ad capiendos uiros. Sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt & ditati, incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones pessimi. Locutus sum ad te, in habundantia tuā, dixisti, non audiam. Hæc est uia tua, ab adolescentia tua, quia non audisti uocem meā. Iniquitates uestræ diuiserunt inter uos & Deum uestrum, & peccata uestra absconderunt faciem eius a uobis, ne audiret, Manus enim uestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti uestri iniquitate. Labia uestra locuta sunt mendatium, & lingua uestra iniquitatē fatetur. Non est qui inuocet iusticiam, neque est qui iudicet uere, sed confidunt in nihili, & loquuntur uanitates. Super quo propicius tibi esse poterō? Auferte malum ab oculis meis. &c. Esa. 1. Sed super quo percutiā uos ultra, addentes præuaricationem? Quo magis ego uos percutio, hoc magis indurescitis, & additis peccatum peccato.
- Iere. 22. Scio enim quia præuaricans præuaricaberis, & transgressorem ex utero uocaui te. Sciui quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.

Nunquid

Nunquid in sempiternum irascar? & in per= Esa. 57.
petuum litigabo uobiscum. Satis iam satis pater
durus fui.

Propter nomen meum longe faciam furorem
meum, & laude mea infrenabo te, ne intereas? Esa. 48.
Propter me, propter me faciam, ut non blasphe=
mer, & gloriam meam alteri non dabo.

Non propter uos faciam, notum sit uobis. Ezech. 36

Si reuertamini & quiescatis, salui eritis. Esa. 30.

Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo Iere. 8.
quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœ
nitentiam super malo quod cogitavi ut facerẽ ei.

Si autem impius egerit pœnitentiam ab om= Ezech. 18
nibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodi=
erit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium &
iusticiam, uita uiuet, & non morietur. Omnium
iniquitatum eius, quas operatus est, non recorda=
bor amplius. Nunquid uoluntatis meæ est mors
impïi, & non ut conuertatur a uiis suis & uiuat?

Nolo mortem impïi, sed ut conuertatur im= Ezech. 13.
pius a uia sua, & uiuat.

Reuertere auersatrix Israel, & non auertã Iere. 3.
faciem meam a uobis, quia sanctus ego sum, &
non irascar in perpetuum.

Conuer=

M.
sov

P A T E R.

Iere. 3. Conuertimini filii reuertentes, quia ego uir uester. Et assumam uos & introducam uos in Zion. Et dabo uobis pastores iuxta cor meum, & pascent uos scientia & doctrina. Patrem uocabis me, & post me ingredi non cessabis.

Esa. 45. Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ, quia ego Deus, & non est alius. In tem-

Esa. 49. pore placito exaudiui te, & in die salutis auxilia tus sum tibi.

Iere. 25. Reuertimini unusquisq; a uia sua mala, & a pessimis cogitationibus uestris.

Iere. 18. Reuertatur unusquisq; a uia sua mala, & dirigite uias uestras & studia uestra.

Osee. 14. Conuerte Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua.

Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio & planctu, & scindite corda uestra, & non uestimenta.

Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos.

Malach. 3. Conuertimini, & uidebitis quid sit inter iustum & impium, & inter seruientem Deo, & non seruientem ei.

Orietur uobis timentibus nomen meum, sol iusticie.

Audite

Audite me domus Iacob, & omne residuum *Esa. 46.*
domus Israel. Qui portamini a meo utero qui ge-
stamini a mea uulua. Usq; ad senectam ego ipse,
& usq; ad canos ego portabo. Ego feci, & fe-
ram, ego portabo & saluabo.

Nunquid obliuisci potest mulier infantem su- *Esa. 49.*
um, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa ob-
lita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

Audite audientes me, & comedite bonum, & *Esa. 14.*
delectabitur in crassitudine anima uestra. Incli-
nate aurem uestram, & uenite ad me, audite &
uiuuet anima uestra, & feriam uobiscum pactum
sempiternum, misericordias Dauid fideles.

Ego scio cogitationes, quas cogito super uos *Iere. 29.*
cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dein uo-
bis finem, & patientiam, & inuocabitis me, &
ego exaudiam uos, quæretis me & inuenietis.

Ecce dies uenient & feriam domui Israel, & *Iere. 31.*
domum Iuda fœdus nouum. Non secundum pa-
ctum quod pepigi cum patribus uestris, in die
qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos
de terra Ægypti, pactum quod irritum fecerunt
& ego dominatus sum eorum. Sed hoc erit pa-
ctum

P A T E R

Etum, quod feriam cum domo Israel. Post dies illos, dabo legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra uir proximum suum, & uir fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me a minimo eorum, usq; ad maximum, quia propiciabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.

Esa. 59. Hoc fœdus meum cum eis, Spiritus meus qui est in te, &c. Et 54. Sicut in diebus Noe istud mihi est.

Esa. 32. Et dabo eis cor unum & uiam unam, ut timeant me in uniuersis diebus, & bene sit eis, & filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere, & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me, & letabor super eis, cum bene eis fecero.

Ezech. 36 Cum sanctificatus fuero in uobis, tollam uos de gentibus & congregabo uos de uniuersis terris, & adducam uos in terram uestram. Et effundam super uos aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris, & ab uniuersis idolis mundabo uos, & dabo uobis cor unum, & spiritum nouum ponam in medio uestri.
Et auferam

CHRISTI PROMISSIO 31.

Et auferam cor lapideū de carne uestra, & dabo uobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio uestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & opere mini, & habitabitis in terra, quā dedi patribus uestris, & eritis mihi in populum, & ego ero uobis in Deum, & saluabo uos ex uniuersis iniquamentis uestris.

CHRISTI PROMISSIO.

Consolamini consolamini popule meus. Lo= Esa. 40.
quimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniā completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Sup montē excelsū ascende tu, qui Euangelizas Zion, exalta in fortitudine uocem tuā q euangelizas Hierusalem. Exalta, noli timere, Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce Deus uester, Ecce Dominus Deus in fortitudine uenit, & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu leuabit, foetas ipse portabit. Prope feci iusticiam meam, & non elongabitur, & salus mea nō morabitur. Dabo in Si= Esa. 46.

Non salu=

M
so

CHRISTI.

- on salutem, & in Hierusalem gloriam meam.
- Deut. 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam uerba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia, quae praecepero illi. Qui autem uerba eius, quae loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam.
- Hag. 2. Adhuc modicum est, & ego commouebo caelum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus.
- Esa. 7. Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanuel.
- Esa. II. Et egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiae & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum uisionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iusticia pauperes, & arguet in aequitate pro mansuetis terrae. Et percutiet terram uirga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium, & erit iusticia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum.
- Et dabo

PROMISSIO.

52,

Et dabo clauem domus David super humerū Esa. 22.
eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & clau=
det, & non erit qui aperiat.

Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus me=
us, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiri=
tum meum super eum, iudicium gentibus profe=
ret. Non clamabit, neq; accipiet personam, nec
audietur uox eius foris. Calamum quassatum nō
conteret, & linum fumigans non extinguet. In
ueritate educet iudicium, non erit tristis, neq; tur
bulentus, donec ponat in terra iudicium, et legem
eius insule expectabunt. Esa. 42.

Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur et Esa. 52.
eleuabitur &c.

Lætabitur deserta & inuia, & exultabit soli=
tudo, & florebit quasi liliū. Germinans germi=
nabit, & exultabit lætabunda, & laudans, gloria
Libani data est ei, decor Carmeli & Saron. Ipse
uidebunt gloriam Domini, & decorem Dei no=
stri. Confortate manus dissolutas & genua de=
bilia roborate. Dicite, Pusillamines confortamini,
& nolite timere. Ecce Deus uester ulcionē addu=
cet retributiōis. Deus ipse ueniet et saluabit uos.
Tunc aperientur oculi cæcorū. & aures surdorū
patebunt. Et ambulabunt qui liberati fuerint &

E ii redempti

CHRISTI

redempti a Domino, conuertentur & uenient in Sion cum laude et leticia sempiterna, super caput eorum. Gaudium & leticiam obtinebunt & fugiet dolor & gemitus.

Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & iam non erit amplius neq; luctus, neq; dolor, neq; clamor erit ultra, quæ prima abierunt.

Apo. 45. Ego Dominus & nõ est alter, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc. Rorate cœli desuper & nubes pluant iustum, aperiantur terra & germinet saluatorẽ, & iusticia oriatur simul. Ego Dominus creauit eum. Ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet, non in precio, neq; in muneribus.

Ierc. 23. Ecce dies uenient, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudicium & iusticiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter. Et hoc est nomen, quod uocabunt eum, Dominus iustus noster.

Esa. 28. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, præciosum, in fundamentum fundatum, Qui crediderit in ipsum

ipsum non confundetur.

Lapidem quem reprobauerunt edificantes,
hic factus est in caput anguli.

Hic positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui cōtra-
dicetur. Luce. 2.

Oblatus est, quia ipse uoluit. Propter scelus Esa. 53.
populi mei percussi eum. In scientia sua iustifica-
bit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates
eorum ipse portabit. Idco disperciam ei plurimos
& fortiū diuidet spolia, pro eo quod tradidit in
mortem animam suam, & cum sceleratis reputa-
tus est. Et ipse peccata multorū tulit, & pro trans-
gressoribus rogauit.

Framea suscitare super pastorem meum, & Zach. 13.
super uirum coherentem mihi. Percute pastore,
& dispergentur oues gregis.

Loquetur pacem gentibus, & potestas eius a Zach. 9.
mari usq; ad mare, & a fluminibus usq; ad fines
terræ.

Et tu Bethlehem effrata paruulus es in mili- Miche. 5.
bus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit domina-
tor in Israel.

Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet Psal. 72.
filios pauperum, et humiliabit calumniatorem. Et

E ili permanebit

CHRISTY

permanebit cum sole & ante lunam, in genera-
tione & generationem. Descendet sicut pluuia in
uellus, & sicut stillicidia stillantia super terram.
Orietur in diebus eius iusticia, & habundantia
pacis donec auferatur luna. Et dominabitur a
mari usq; ad mare, & a flumine usq; ad terminos
orbis terrarum. Coram illo procident Æthio-
pes, & inimici eius terram lingent. Reges Thar-
sis & Insule munera offerunt, reges Arabum &
Saba dona adducent. Et adorabunt cum omnes
reges terræ, omnes gentes seruiant ei. Quia li-
berauit pauperem a potente, & pauperem cui nō
erat adiutor. Parcet pauperi & inopi, & ani-
mas pauperum saluas faciet. Ex usuris & iniqui-
tate redimet animas eorum, & honorabile nomen
eorum coram illo. Et uiuet & dabitur ei de au-
ro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper, tota die
benedicent ei. Erit firmamentū in terra in sum-
mis montium, superextolletur super Libanū fru-
ctus eius, & florebunt de ciuitate sicut foenum ter-
ræ. Et nomen eius benedictum in secula, in con-
spectu solis permanet nomen eius. Et benedicen-
tur in eo omnes tribus terræ, omnes gentes bea-
tificabunt eum.

Gene. 22. Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi iu-
sticia

P R O M I S S I O.

34.

Iusticia & pax osculate sunt. Veritas de terra or=
ta est, & iusticia de cælo prospexit. Iuravi Da=
uid seruo meo usq; in æternum, præparabo semen
tuum, Et ædificabo in generatione & generatio=
nem sedem tuam. Gense. 84.

Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo
unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei, &
brachium meum confirmabit eum. Nihil profici=
et inimicus in eo, & filius iniquitatis non appo=
net nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimi=
cos eius, & odientes eum in fugam conuertam.
Et ueritas mea, & misericordia mea cum ipso, &
in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam
in mari manum eius, & in fluminibus dexteram
eius. Ipse inuocabit me, Pater meus es tu, Deus
meus, & susceptor salutis meæ. Et ego primoge=
nitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
In æternum seruabo illi misericordiam meam, &
testamentum meum fidele ipsi. Ipse illuminabit om=
nem hominem uenientem in hunc mundum. Et erunt Ioan. 1.
omnes a Deo docti.

Hic est filius meus dilectus, in quo mi=
E iiii hi bene Matt. 3.

CHRISTI

hi bene complacui, ipsum audite. Quodcumq; dixerit uobis, facite. Ioan. 2.

APOSTROPHE AD CHRISTVM.

Esa. 42. Ego Dominus uocaui te in iusticia, & apprehendi manum tuam, & seruauit te. Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium, ut aperias oculos caecorum, & educaas de conclusione uinctum de domo carceris, sedentes in tenebris.

Esa. 49. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usq; ad extremum terrae.

Posui uerba mea in ore tuo, & in umbra manus meae protexi te, ut plantes caelos, & fundes terram. & dicas ad Sion, populus meus es tu.

Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te, Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam uirtutis tuae emittet dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principatus in die uirtutis tuae, in splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te, Iuravi & non poenitebit me, Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. Dominus a dextris tuis, confregit in die ire suae reges. Iudicabis in nationibus, implebis ruinas

ruinas, conquassabis capita in terra multorum.
De torrente in uia bibes, propterea exaltabis ca-
put.

Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa Psal. 44.
est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te
Deus in æternum. Accingere gladio tuo, super
femur tuum potentissime. Specie tua & pulchri-
tudine tua, intende prospere procede & regna.
Propter ueritatem tuam & mansuetudinem &
iusticiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.
Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in cor-
da inimicorum regis. Sedes tua Deus in seculum
seculi, uirga directionis uirga regni tui. Dilex-
isti iusticiam & odisti iniquitatem, propterea un-
xit te Deus Deus tuus oleo letitiæ præ consorti-
bus tuis.

Tu factus es refugium pauperi, adiutor in Psal. 9.
oportunitatibus in tribulatione.

Letabuntur coram te, sicut qui letantur in
messe, sicut exultant uictores capta præda, quan-
do diuidunt spolia. Iugum enim oneris eius, &
uirgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius
superasti.

Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti Zach. 9.
uinctos meos de lacu, in quo non est aqua.

Parum est ut sis mihi seruus ad suscitandas Esa. 49.

E v tribus

M
fo

CHRISTVS.
tribus Iacob, & feces Israel conuertendas.

CHRISTVS.

Psal. 39.

Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Holocaustum pro peccato non postulasti, tunc dixi, ecce uenio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem uoluntatem tuam, Deus meus, uolui & legem tuam in medio cordis mei. Annunciaui iusticiam in ecclesia magna, ecce labia mea perhibebo. Domine tu scisti. Iusticiam tuam non abscondi in corde meo, ueritatem tuam & salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam et ueritatem tuam a consilio multo.

Esa. 52.

Ego qui loquebar, ecce adsum.

Esa. 61.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritos corde, & predicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, ut predicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro, ut consolarer omnes lugentes, ut ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis, pro spiritu mœroris.

Dominus

Domini dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustinere eum, qui lassus est uerbo. Eriget mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Esa. 50.

Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me.

Qui fiduciam habet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum. Esa. 57.

Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ, quia ego Dominus, & non est alius. In memetipso iuravi. Egredietur de ore meo iusticie uerbum, & non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Esa. 45.

Et scies quia ego Dominus super quo non confundentur, qui expectant eum. Esa. 49.

Audite Insule, & attendite populi de longe. Dominus ab utero uocauit me, de uentre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum ut gladium acutum, & in umbra manus sue protexit me, & posuit me sicut sagittam in electam. Ibidem.

Salus populi ego sum, De quacunque tribulatione

CHRISTVS.

tionem clamauerint ad me exaudiam eos, & ero illorum Dominus in perpetuum.

Esa. 43. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absq; me saluator.

Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

Ioan. 8. Ego sum lux mundi, Qui sequitur me nō ambulat in tenebris, sed habebit lumen uitæ.

Ego sum uia, ueritas & uita.

**Ioan. 14.
& 6.** Ego sum panis uitæ. Qui uenit ad me nō esuriet, & qui credit in me, non ficiet unquam.

Ego sum panis qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi uita.

Amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis uitam in uobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habebit uitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego

CHRISTVS.

37.

Et ego in eo. Sicut misit me uiuens pater, et ego uiuo propter patrem, et qui manducat me, ipse uiuet propter me. Hic est panis qui de caelo descendit. Non sicut manducauerunt patres uestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, uiuet in aeternum. Nonne Moses dedit uobis legem? et nemo ex uobis facit legem. Ioan. 7.

In iudicium, ego in hunc mundum ueni, ut qui non uident, uideant, et qui uident caeci fiant. 9.

Ego sum resurrectio et uita, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Et omnis qui uiuit et credit in me, non morietur in aeternum. 11.

Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum. 15.

Ego et pater unum sumus, ego in patre et pater in me est, Qui uidet me, uidet et patrem. Verba quae ego loquor, a meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Ego a meipso non ueni, sed pater misit me. Qui recipit me, recipit eum qui misit me. Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. 14.
12.
12.

Qui me accipit, accipit eum qui me misit. 13.

Ego sum ostium ouium, per me si quis intro-
erit, saluabitur. 10.

Ego

CHRISTVS.

Ioan. 10.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Oues meae uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Et ego uitam aeternam do eis, & non peribunt in aeternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

Osee. 11.

De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua o mors, morsus tuus ero inferne.

Ioan. 1.

Vbi nunc mors gloriatio tua, ubi mors aculeus tuus? Ego sum illud quod erat in principio uerbum, &c.

Prouer. 8
1. Cor. 1.

Dominus possedit me in inicio uiarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, nec dum montes graui mole constiterant. Ante omnes colles ego parturiebar, adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terrae. Quando praeparabat caelos aderam, quando certa lege & gyro uallebat abyssos. Quando aethera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum. Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando constitueret

stitueret fundamenta terræ aderam, adiutabamq;
 sum in delitiis eius quotidie, ludo coram eo sem-
 per, ludo in orbe terræ eius, & delecto filios ho-
 minis. Nunc itaq; filii audite me. Beati qui vias
 meas obseruant. Audite castigationem & sapite,
 & ne negligite. Beatus qui audit me, & aduigi-
 lat ad fores meas quotidie, ad obseruanda limina
 ianue meæ. Vitam enim inuenit, quisquis me in-
 uenerit, & hauriet uoluptatem a Domino. Qui
 peccat in me iniurius est animæ meæ. Quisquis
 odit me, mortem diligit. Penes me consilium, &
 successus est. Ego intelligentia sum, penes me est
 potentia. Per me reges regnant, & principes
 constituunt iusta. Per me domini dominantur, &
 regnant omnes iudices terræ. Ego diligentes me
 diligo, & quærentes me. Diuitiæ & gloria pe-
 nes me. Opes duraturæ, & iusticia. Melior est
 fructus meus auro & obrizo, & prouentus me-
 us argento electo. In uiam iustam duco, & in se-
 mitas iudicii, ut recte ditem diligentes me, & the-
 sauros eorum cumulem.

Ego ex ore altissimi prodiui, Primogenita Eccle. 24.
 ante omnem creaturam. Ego feci in cœlis ut
 oriretur sol indeficiens, & sicut nebula texi om-
 nem terram. Ego in altissimis habito, & thro-
 nus meus in columna nubes, gyrum cœli
 circuiui

CHRISTVS.

circiui sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulauit, et in omni terra steti. Et in omni populo, & in omni gente primatum habui, & omnium excellentium & humiliu corda uirtute calcaui. Et in his omnibus requie quaesui, ut in hereditate cuiusdam morarer. Tunc precepit & dixit mihi creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo & dixit mihi. In Iacob habita, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio & ante secula creata sum, & usque ad futurum seculi non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministraui. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui. & in Hierusalem potestas mea. Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Lybano, & quasi Cupressus in monte Sion, quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rose in Hiericho, Quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. In plateis sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Quasi myrrha electa dedi suauem odorem, & quasi storax & galbanus & ungula & gutta. Quasi Libanus non incisus uaporaui habitationem meam, & quasi

quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi uitis fructificauit suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis & sanctæ spei. In me omnis gratia uitæ & ueritatis, in me omnis spes uitæ & uirtutis. Venite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt adhuc sicient. Qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, uitam æternam habebunt.

Concupiscite ergo sermones meos, & diligite illos, & habebitis disciplinam. Clara est, & quæ nunquam marcescet sapientia, & facile uidetur ab his qui diligunt eam, & inuenitur ab his qui quæerunt illam. Præoccupat qui se concupiscunt ut illis se priorem ostendat. Qui de luce uigilauerit ad illam, non laborabit, assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consumatus, & qui uigilauerit propter illam cito cõpos uoti erit, Quoniã dignos seipse

F circuit

Sapient. 6.

C H R I S T V S.

circuit quærens, & in uis suis ostendit se illis hila-
lariter, & in omni prouidētia occuret illis. Ini-
cium enim illius uerissima est disciplinae concu-
piscencia. Cura ergo disciplinae dilectio est. Cu-
stodia autem legum consumatio incorruptionis
est. Incorruptio autem facit esse proximum Deo.
Concupiscencia atq; sapientia deducet ad regnū
perpetuum. Si ergo delectamini sedibus & scep-
tris o reges populi, diligite sapiētiam, ut in per-
petuum regnetis. Si quis fuerit consumatus in-
ter filios hominum, si abfuerit ab illo sapientia,
in nihilum computabitur

Esa. 55. Omnes sicientes uenite ad aquas, & qui non
habetis argentum properate, emite & comedite.
Venite emite absq; argento, & absq; ulla commu-
tatione uinum & lac.

Ioan. 7. Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Qui cre-
dit in me flumina de uentre eius fluent aquæ ui-
Ioan. 4. uæ. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non
sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei,
fiet in eo fons aquæ, salientis in uitam æternam.

Psal. 32. Venite filii audite me, timorem Domini doce-
bo uos.

Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
estis

estis, & ego reficiam uos.

Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui mi- Ioan. 6.
sit me, traxerit eum, & ego resuscitabo eum in no-
uissimo die. Omnis qui audit a Patre, & didicit,
uenit ad me. Et omne quod dat mihi pater ueni-
et ad me, & eum qui uenit ad me non eiiciam fo-
ras. Et nemo potest de manu mea eripere.

Sic Deus dilexit mundum ut filium suum uni- Ibidem. 3.
genitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non
pereat sed habeat uitam aeternam. Non enim mi-
sit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mun-
dum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui cre-
dit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit
in eum, iam iudicatus est, quia non credit in no-
mine unigeniti filii Dei.

Sine me nihil potestis facere.

Ibidem. 15

Nemo uenit ad Patrem nisi per me.

14.

Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit 3.
de caelo, filius hominis, qui est in caelo.

Nemo nouit filium nisi pater, neq; patrem Matt. 11.
quis nouit nisi filius, & cui uoluerit filius reue-
lare.

F ii

Non

CHRISTVS.

- Non potest homo accipere quicquam, nisi datum fuerit ei de super.
- Luce. 18. Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.
- Luce. 1. Non est impossibile apud Deum omne uerbum, Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Psal. 148.
- Psal. 8. Omnia subiecit sub pedibus meis, oues & boues uniuersas, insuper & pecora campi, Volucres cæli & pisces maris, & quæ perambulant semitas maris. Constituit me heredem uniuersorum, Et dedit mihi nomen quod est super omne nomē, Vt in nomine meo flectatur omne genu.
- Ioan. 16. Omnia quæcunq; habet pater, mea sunt.
- Mat. 11. Omnia mihi tradita sunt a patre meo.
- Mar. ult. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.
Ego occidam & uiuere faciam, ego percutiam & sanabo, ego deduco ad inferos & reduco, & non est qui de manu mea potest eruere.
- Ioan. 5. Sicut enim pater suscitatur mortuos, & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat. Neq; enim pater iudicat quemq;, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem

patrem. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem, qui misit illum. Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet uitam eternam. Et in iudicium non uenit, sed transit de morte ad uitam. Et qui uidet filium & credit in eum, habet uitam eternam. Hæc est autem uita eterna, ut cognoscant te solum uerum Deum & quem misisti Iesum Christum.

Non quero uoluntatem meam, sed uoluntatem Ioan. 5. eius qui misit me. Quia descendi de celo, non ut Ioan. 6. faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me. Hæc est autem uoluntas eius, qui misit me patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Et hæc uoluntas patris mei, qui misit me, ut omnis qui uidet filium & credit in eum, habeat uitam eternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Ioan. 11.

Audis & percipis hæc homo? audi, accede propius ad me. Ausculta, quod timeas scio, & propulsabo facile, me uide. Ego propterea legem meam tibi tradidi, auxi, feci in parem, & impotentem uiribus tuis, ut ostenderem tibi impotentiam tuam, ut tandem humiliatus, de te desperans

F iii ad me

M
fo

CHRISTVS.

- ad me recurreres, & reuerteris ad percutientē te, & ego paratus darem gratuito tibi gratiā & misericordiam meā, restitueremq; te in integrū, redigeremq; te in gratiam patris. Ne timeas, Vt legis.*
- Causa** *autem probarem uos, Veni, & dedi uobis mandata mea, & ut terror meus esset in uobis, & non peccaretis. Porro quid superest, ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum, & contritū spiritu, & timentem ad sermones meos.*
- Esa. 66.** *peccaretis. Porro quid superest, ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum, & contritū spiritu, & timentem ad sermones meos.*
- Luca. 12.** *Ne timeas pusille grex, Placuit enim patri uobis dare regnum.*
- Matt. 9.** *Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Non opus est medico ualentibus, sed male habentibus.*
- Filius hominis non uenit sibi ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.*
- Luca. 19.** *Venit enim filius hominis quærere & seruare quod perierat.*
- Matth. 5.** *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & siciunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur.*

Beatus

CHRISTVS.

41.

Beatus est, qui semper pavidus est.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Fides tua te saluum facit.

Nisi credideritis non permanebitis. Oculi Domini respiciunt fidem.

Esa. 7.

Iere. 5.

Ego redemi te fortis Israel. Torcular calcavi solus, & de gentibus non est uir mecum. Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea, Et aspersus est sanguis eorum super uestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi, &c.

Esa. 63.

Confidite ego uici mundum, legem, peccatum, mortem, Sathanam, & inferos. Atque huius rei causa iuxta testimonia scripturarum, conceptus de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus sum, descendi ad inferos, tertia die resurrexi a mortuis, ascendi ad caelos, sedeo ad dexteram Dei patris omnipotentis, ubi interpello pro uobis. Unde & merui, & misi uobis spiritum sanctum pro arabone, clamantem in cordibus uestris, abba pater. Spiritus ueritatis, paracletus qui a Patre procedit, qui in uobis adsit & maneat uobiscum in eternum.

F iiii

Qui

CHRISTVS.

Qui uos dum hic uiuitis me doceat, congreget, sanctificet, uniat in fide, det efficaciam & cor ultroneum ad Dei mandata, consoletur in aduersis, testimoniū perhibeat de me, arguat mundum de peccato, iusticia, & iudicio, prædicet remissionem peccatorum in nomine meo. Et post hæc carnis resurrectionem, & uitam æternam.

- Mar. 9. Chri. Credis hæc homo? Ho. Vtiq; Domine,
Matt. 16. ne, Te iuuante credo, Credere opus tuum est.
Ioan. 11. Adauge fidem meam Domine. Ego credo, quia
Ioan. 6. tu es Christus ille filius Dei uiui, qui in hūc mundum uenisti. Verba enim uitæ æternæ habes Dominus meus & Deus meus.
Ioan. 20.

CHRISTVS.

Porro ne uerba mea pro uana fabula habeas. Et ut certū, ratumq; sit quod dico, ecce pro certo et oculari pignore addo tibi duo testamēta & pignora baptismum scilicet & corpus & sanguinē meum sub pane & uino ad edendum & bibendū in remissionem peccatorum, ut quoties te lex terret. Satan conscientiam urget, & damnationem pro peccato intentat, & fides iuxta promissiones meas uacillat, huc quasi ad sacram ancoram recurras & referas tibi præsentissimum antidotū aduersus

aduersus omnia animæ uenena. Adeo ut quam certo scis te baptisatum esse, edere & bibere corpus & sanguinem meum, tam certo credas te remissionem peccatorum accepisse, Deum habere patrem clementissimum, & filium esse Dei, hæredemq; æterni regni cœlorum, non minus atq; ego ipse sum, atq; hæc omnia per me. Vide ne quid uel tentationes Satanae, uel traditiones humanae seu hæreses hæc ex animo tuo extorqueant, hæc meditare, in his totus sis semper, uel si cubitū eas. uel si cubitu surgas, aut edas aut bibas. Dies, noctesq; me ames, me desideres, me somnies, me expectes, de me cogites, me speres, me oblectes, mecum totus sis, meus fac sis postremo animus, quoniam ego sum tuus. Porro iam reliquum nihil est. Timor Domini. quam ut per totam usq; uitam, summis studiis ad præcepta Domini uiuas ut ostendas obedientiam tuam erga uoluntatem patris, ne imprudens ruas, ne temere quicq; facias contra uerbum Domini, ne reconciliatum patrem offendas.

Spiritus sanctus te iuuabit, faciet te ultroneum, & omnia facilia. Quod autem facere nō poteris ex uirium fragilitate non imputabitur tibi propter me, quia ego legem adimpleui. Dominus enim uota pro factis habebit.

F v Gratia

GRATIARVM

RELATIO.

Mich. 6.

Quod si libenter uolueris Domino pro tantis beneficiis gratias referre, caue cogites, Quid dignum offeram Domino, Nunquid offeram ei holocaustomata, & uitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in milibus arietum, aut in multis milibus hircorū pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructū

Psal. 49.

uentris mei pro peccato anime meae? Alioqui audies. Non accipiam de domo tua uitulos, neq; de gregibus tuis hircos. Quoniam meae sunt omnes ferae sylvarum, iumenta in montibus & boues. Cognoui omnia uolatilia caeli, & pulchritudo agri mecum est. Si esuriero non dicam tibi, Meus enim est orbis terrae, & plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinē hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo uota tua. Inuoca me in die tribulationis tuae, & eruam te, & honorificabis

Mich. 6.

me.

Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te. Vtiq; facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitū ambulare cum Deo tuo.

Esa. 58.

Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos

culos

GRATIARVM ACTIO. 43.

oculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt
liberos, & omne onus dirumpe.

Frangere esurienti panem tuum, & egenos uag-
osq; induc in domum tuam. Cum uideris nudum
operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc
erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua
citius orietur. Et anteibit faciem tuam iusticia tua
& gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, &
Dominus exaudiet, clamabis, et dicet, ecce adsum
Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris ex-
tendere digitum, & loqui quod non prodest, cum
effuderis esurienti animam tuam, & animam af-
flictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, &
tenebrae tuae erunt sicut meridies, Et requiem da-
bit tibi Dominus semper, & ossa tua liberabit. Et
eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aqua-
rum, cuius non deficient aquae. Os enim Domini
locutum est. Esuriui, & dedistis mihi manducare, Matt. 25.
Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, &
collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus,
& uisitastis me. In carcere eram, & ueni-
stis ad me. Amen dico uobis, quod fecistis uni ex
fratribus meis minimis, mihi fecistis. Qui susci- Matt. 18.
pit paruulum in nomine meo, me suscipit.

Qui recipit uos, me recipit, & qui me recipit, Matt. 10.
recipit

GRATIARVM ACTIO.

recipit eum qui me misit. Qui recipit Prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumq; potu dederit uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae, tantum in nomine discipuli. Amen dico uobis non perdet mercedem suam.

Deut. 15. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae, idcirco ego praecipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi qui tecum uersatur in terra.

Tob. 4. Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a te auertatur facies Domini. Quantum poteris, tantum esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude.

Corin. 2. Hilarem datorem diligit Deus, Et qui dispersit, dedit pauperibus, iusticia eius manet in seculo seculi.

Prouer. 3 Honora Dominum de tua substantia, & de primiciis omnium frugum tuarum, & implebuntur horrea tua saturitate, & uino torcularia redundabunt.

Luce. 14. Cum facis prandium aut coenam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; uicinos diuites, ne forte & ipsi te reuident, & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium, uoca

GRATIARVM ACTIO. 44

um, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent retributionem tibi.

Facite uobis amicos de mammona iniquo, ut *Luce .16.* cum defuerit uobis, recipiant uos in eterna tabernacula.

Mandatum nouum do uobis, ut diligatis uos inuicem sicut ego dilexi uos. Maiorem charitatē *Io. 13. 15.* nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis inuicem.

VITA ET OPERA

PIORVM.

DE cætero ne transigas uitam in otio modis omnibus dabis operam, ut serues timorem Domini, ne prudens benignum illum patrem offendas. Quin potius regnum in quod te iam adserui studeas augere, alios perducere, per doctrinam, uitam, & opera charitatis in proximū quibus testeris fidem, & quemadmodum tibi seruiui & ipsi seruias. Filius enim hominis non uenit ut sibi ministretur, sed ut ministraret & daret animam suam redemptionem pro multis. Et si ego Dominus uester & magister, iam uestros pedes, & hos

VITA ET OPERA

- 1. Ioan. 3.** & uos debetis alter alterius lauare pedes. In hoc cognouistis charitatem meam, quoniam ego animam meam pro uobis posui, & uos debetis pro fratribus animas ponere. Maiorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Qui dicit se nosse Deum & mandata eius non custodit, in eo ueritas non est. Qui habet mandata mea & seruet ea, ille est qui diligit me.
- 1. Ioan. 2.** Qui dicit se in Deo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci, & uos faciatis.
- Acto. 1.** Cœpi facere & docere. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, ne diligatis uerbo & lingua, sed opere & ueritate. Oportet iuxta fidem esse opera. Fides siquidem sine operibus mortua est. Oportet ex operibus fidem ostendere. Vos estis sal terre. Quod si sal euanuerit quo salietur? Ad nihilum ualet ultra, nisi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus.
- Matt. 5.** Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendant lucernas

ternā, & ponunt eam sub modio, sed super can-
delabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.
Si luceat lux uestra corā hominibus, ut uideant
opera uestra bona, & glorificent patrem uestrū
qui in cœlis est. Regnum Dei non est in sermo-
ne, sed in uirtute. Virtutis laus omnis in actione
consistit.

Non omnis qui dicit mihi Domine Do- = Matt. 7.
mine intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit
uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intra-
bit in regnum cœlorum. Posse prædicare uerbū,
uirtutes adeo & prodigia facere, non statim ar-
guit Christianum, etiam impii hæc possunt. Multi
dicent mihi in illa die Domine Domine, nonne in
nomine tuo prophetauimus, et in nomine tuo dæ-
monia eiecimus, in nomine tuo uirtutes multas fe- = Luca. 13.
cimus? Manducauimus coram te & bibimus, &
in plateis nostris docuisti. Et tunc confitebor il-
lis, quia nunquā noui uos, Discedite a me, qui ope = Matt. 7.
ramini iniquitatem. Omnis ergo qui audit uerba
mea hæc & facit ea, assimilabitur uiro sapien-
ti qui ædificauit domum suam supra petram.
Et omnis qui audit uerba mea hæc, & non facit
ea, dissimilabitur uiro stulto, qui ædificauit do-
mum suam super harenam. Qui soluerit unū de
mandatis meis minimis, & docuerit sic homines,
minimus

VITA ET OPERA

minimus uocabitur in regno cœlorum. Qui autem
fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in reg
Luce. 12. no cœlorum. Seruus sciens uoluntatem domini
& non faciens, plagis uapulabit multis. Seruus
autem non sciens uoluntatem domini sui, plagis
1. Cor. 13. uapulabit paucis. Si linguis hominum loquar
& angelorum, charitatem autem nō habeam, fa
ctus sum quasi æs sonans, aut cymbalum tinnies.
Et si habuero propheciam, & nouerim mysteria
omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnē
fidem, ita ut montes transferam, charitatem autē
non habeam, nihil sum. Et si distribuero in ci
bos pauperum omnes facultates meas, & si tra
didero corpus meum ad comburendum, charita
tem autem non habuero, nihil mihi prodest. Cha
ritas paciens est, benigna est. Charitas nō emu
latur, non agit perperam, non inflatur, non est
ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritatur,
non cogitat malū, nō gaudet super iniquitate, con
gaudet autem ueritati. Omnia suffert, omnia cre
dit, omnia sperat, omnia sustinet. Diligite igitur
sine simulatione, odientes malum, adherentes bo
no, Charitate fraternitatis inuicem diligentes,
honore inuicem præuenientes. Sollicitudine non
pigri, spiritu feruentes. Domino seruietes, spe
gaudentes, in tribulatione patientes. Neceſſitati
bus

bus sanctorum communicantes, hospitalitatem se-
stantes. Benedicite persequentibus uos, benedici-
te, & nolite maledicere. Gaudete cum gaudenti-
bus, flete cum flentibus. Idem inuicem scien-
tes. Non alte sapientes, sed humilibus consenci-
entes. Nolite esse prudentes apud uosmetipsos.
Nulli malum pro malo reddentes, prouidētes bo-
na corā omnibus hominibus. Si fieri potest, quod
ex ex uobis est, cū omnibus hominibus pacem ha-
bentes. Non uosmetipsos defendentes chariſſ. sed
date locum iræ. Scriptum est enim, Mihi uindi-
ctam, & ego retribuam. Sed & si esurierit ini-
micus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi. Hoc
faciens carbones ignis cōgeres super caput eius
Nolite uinci a malo, sed uince in bono malum.

Omnis anima potestatibus sublimioribus sub **Roma.13.**
dita sit. Reddite ergo omnibus debita, Cui tri-
butum, tributum, cui uectigal, uectigal, cui timo-
rem, timorem, cui honorem, honorem. Nemini
quicq̄ debeatis, nisi ut inuicē diligatis. Qui enim
diligit proximū, legem impleuit. Quæcunq; igi-
tur uultis ut faciant uobis homines, hæc & facite
illis. Infirmum in fide adsumite. **Roma.14.**

Omnia autem facite sine murmurationibus, **Philip.2.**
& hesitationibus, ut sitis sine querela, & simpli-

G ces

VITA ET OPERA.

ees filii Dei sine reprehensione in medio nationis
prauæ atq; peruersæ, inter quos lucetis sicut lu=
minaria in mundo, uerbum uitæ continentēs.

1. Pct. 3.

Parati semper ad satisfactionem omni poscē=
ti uos rationem, de ea quæ in uobis est spe, cum
modestia & timore, conscientiam habentes bo=
nam, ut in eo quod detrahunt de uobis confun=
dantur, qui calumniantur uestrā bonam in Chri=
sto conuersationem. Melius enim beneficientes
(si uoluntas Dei uelit) pati, q̄ malefacientes.

Pct. 4.

Ante omnia autem mutuam in uobismetipsis
charitatem continuam habentes. Quia charitas
operit multitudinem peccatorum. Hospitales in=
uicem sine murmuratione. Unusquisq; sicut ac=
cipit gratiam in alterutrum illam administran=
tes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ
Dei. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Si quis
ministrat, tanq̄ ex uirtute, quam administrat De=
us, ut in omnibus honorificetur Deus. Sic quic=
quid facitis ad gloriam Dei facite. Unusquisq;
suo officio & uocationi inseruiat in Domino.

Pct. 5.

Omnes sibi inuicem subiiciamini. Quanto maior
es, humilia te in omnibus. Humiliamini sub pote=
tenti manu Dei ut uos exaltet in tēpore suo. Hoc

Philip. 2.

sentite in uobis quod in Christo Iesu. Qui cum in
forma Dei esset non rapinam arbitratus est, ut
esset æqualis Deo, sed semetipsum exinaniuit, for
mam

mam serui accipiēs, in similitudine hominū factus
 & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetip=
 sum, factus obediens usq; ad mortem, mortem autē
 crucis. Propter quod & Deus exaltauit illū, &
 donauit illi nomen quod est sup̄ omne nomen, ut
 in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiū, ter=
 restrium, & infernorū, & omnis lingua confi=
 teatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est
 Dei patris. De cætero fratres quæcunq; sunt ue=
 ra, quæcūq; pudica, quæcunq; iusta, quæcūq; san=
 cta, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonæ famæ, si
 qua uirtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.
 Hæc agite, & Deus pacis erit uobiscū. Mortifi=Colos. 3.
 cate mēbra quæ sunt super terram, fornicationē
 & immunditiā, libidinem, cōcupiscentiam malā,
 & auariciā, quæ est simulacrorū seruitus. Prop=
 ter quæ uenit ira Dei super filios incredulos, in
 quibus & uos ambulastis aliquando cū uiueritis
 in illis. Nunc autē deponite et uos omnia, iram, in=
 dignationē, malitiam, blasphemiam, turpem sermo=
 nem de ore uestro. Nolite mentiri inuicē, exuētes
 antes uos ueterem hominē cū actibus suis, & in=
 duentes nouū, eum q̄ renouatur in agnitione Dei,
 secundū imaginē eius qui creauit eum, ubi non est
 gentilis & Iudæus, circūcisio & præpuciū Bar=
 barus, Scytha, seruus, liber, sed oīa & in omni=
 nibus Christus.

G ii Induite

VITA ET OPERA

Induite ergo uos sicut electi Dei, sancti & dilecti uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, & donantes uobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet quærelas, sicut Dominus donauit uobis, ita & uos, Super omnia autem hæc, charitatem, quod est uinculum perfectionis. Et pax Christi exultet in cordibus uestris, in qua & uocati estis in uno corpore. Et grati estote. Verbum Christi habitet in uobis habundanter in omni sapientia, docentes & commonentes uosmetipsos in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus in gratia canentes in cordibus uestris Domino.

1. Cor. 10. Omne quodcunq; facitis in uerbo aut in opere, siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quicq; facitis, omnia in gloria Dei, & in nomine Domini Iesu facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Mulieres subditæ estote uiris uestris, sicut oportet in Domino. Viri diligite uxores, & nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in Domino. Patres nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ne despondeant animū. Serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate

simplicitate cordis, timentes Dominum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus, scientes quod a Domino recipietis mercedes hereditatis. Domino Christo seruite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit, & non est personarum acceptio apud Deum. Vos domini quod iustum est & æquum seruis præstate, scientes quod & uos Dominum habetis in cælo. Orationi instate, uigilantes in eadem cum gratiarum actione.

Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est seculumini inuicem & in omnes. Spiritum nolite extinguere, Prophecias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete, ab omni specie mala abstinete. Ipse autem Deus pacis sanctificet uos per omnia, ut integer spiritus uester & anima & corpus, sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. 1. Thes. 5.

Apparuit saluatoris gratia Dei omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie & iuste & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret

G iii sibi

VITA ET OPERA

Roma. 6. sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operū. Consepulti estis cum Christo per baptismum in mortē, ut quemadmodū Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & uos in nouitate uitæ ambuletis. Hora est iam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox præcessit, dies autē appropinquauit, Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Non in commensationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, nō in cōtentione & emulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

Roma. 6. Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neq; exhibeatis membra uestra, arma iniquitatis peccato, sed exhibete uos Deo tanq̄ ex mortuis uiuentes, & membra uestra arma iusticiæ Deo. Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immundiciæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iusticiæ in sancti-

Gaal. 5. ficationem. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, iræ, rixæ, dissensiones,

siones, sectæ, inuidiæ, homicidiæ, ebrietates, com-
messationes, & his similia, qui talia agunt, reg-
num Dei non consequentur. Fructus autem spiri-
ritus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benigni-
tas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides,
modestia, continentia, castitas.

Nolite conformari huic seculo malo, scientes 2. Cor. 5.
quoniam dum sumus in hoc corpore peregrina-
mur a Domino, per fidem ambulamus non per
speciem. Non enim habemus hic manentem ciui- Ebre. 13.
tatem, sed futuram inquirimus. Qui ergo utun- 1. Cor. 7.
tur hoc mundo, sint tanq̄ non utentes. Nemini 2. Co. 6.
dantes ullam offensionem ut non uituperetur
ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibea-
mus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa pa-
cientia, in tribulatiõibus, in necessitatibus, in an-
gustiis, in plagis, in carceribus, in seditiõibus,
in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis, in castitate,
in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiri-
tus sancto, in charitate nõ ficta, in uerbo ueritatis, in
uirtute Dei. Per arma iusticiæ a dextris, et a sini-
stris. Per gloriã & ignobilitatẽ, Per infamiã, &
bonam famã, ut seductores, attamẽ ueraces. Sicut
qui ignoti, & cogniti. Quasi morientes & ecce
uiuimus & castigati, & non mortificati. Quasi
G iiii tristes

VITA ET OPERA

tristis semper autem gaudētes. Sicut egentes, multos autem locupletantes. Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Scientes habundare, & penuriam pati. Nihil cum sit, nihil tamen deest. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundū, & certe nec auferre quicquid possumus. Habentes autē alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nā qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, & desideria multa, inutilia & nocua, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Hæc demum est uita Christiana, & bona opera piorum, fidem testantia, quæ qui nō facit, nec uiuit secundum hæc, fidem abnegauit, & subuersor est huiusmodi.

Siquidem duo cum primis arguunt Christianum. Doctrina scilicet & uita. Se enim & suam doctrinam suspectam facit & Deo contumeliam infert, qui aliter uiuit atque docet. Hi cacant in castra Israelitarum. Propter eos male audit uerbum Dei apud incredulos, & uituperatur ministerium eorum. Hi sunt nubes sine aqua, promittentes pluuiam.

1. Timo. 3. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, & bonum testimoniū habere ab iis qui foris sunt.
Seipsum

Seipsum in omnibus præbere exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Oportet pastorem oves præire, Et serentem accipere semen in manum. Oportet magistratus legum similes esse. Carere debet omni uicio, qui in alium dicere paratus est. Quæ culpæ re soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Non confundant opera tua sermonem tuum, ne quando cum in ecclesia loquaris, tacitus quilibet respondeat, Cur ea quæ dicis ipse non facis? Tu Christianus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo, et nosti uoluntatem eius, & probas utiliora, instructus per legem, confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui sunt in tenebris, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & ueritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum non doces. Qui prædicas non furandum, furaris. Qui dicis nõ mœchandum, mœcharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Qui in lege gloriaris per præuaricationem legis, Deum inhonoras. Nomen enim Dei per uos blasphematur inter gentes sicut scriptum est. Cum diceretur de eis, populus Domini iste est, & de terra eius egressi sunt, & peperci nomini sancto meo, quod polluerat Do-

Matt. 13.

Roma. 2.

VITA ET OPERA

Psal. 49. *mus Israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Tu uero odisti disciplinā, & proiecisti sermones meos retrorsum. Si uidebas furem currebas cum eo, & cum adulteris porcionem tuam ponebas. Os tuum abundauit malicia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalū, hæc fecisti &*

Mala. 2. *tacui. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Vos autem recepistis de uia, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Leui. Propter quod & ego dedi uos contemptibiles, & humiles omnibus populis.*

Matt. 7. *Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere, neq; arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis*

cetis eos. Super cathedram Mosi sederunt scri- Matt. 23.
 bae & pharisaei, quaecunq; dixerint uobis, ser-
 uate, & facite, secundum opera autem eorum no-
 lite facere. Dicunt enim & non faciunt. Ore Tit. 1.
 profitentur se nosse Deum, factis autem negant,
 cum sint abominati, & increduli, & ad omne opus
 bonum reprobis, semper caetero notatam habent Timo. 4.
 conscientiam, & uermis eorum non moritur. Esa. 66.

Credidi propter quod locutus sum. Corde cre- Roma. 10
 ditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad sa-
 lutem. Qui confitebitur me coram hominibus, Matt. 10.
 confitebor & ego eum coram patre meo. Qui
 negauerit me coram hominibus, negabo & ego
 eum coram patre meo & Angelis Dei. Si cir- Gal. 5.
 cumcisionem praedico, quod adhuc persecutione
 patior. Si hominibus placerem, Christi seruus Gala. 1.
 non essem. Ut non loquatur os meum opera ho-
 minum, propter uerba labiorum tuorum ego susti-
 nui uias duras.

Maledictus omnis hypocrita. Et uae duplici Eccle. 2.
 corde, & labiis sceleratis, & manibus malefaci-
 entibus, & peccatori terram ingredienti dua-
 bus uiuis.

Quam bonus est Deus Israelis his qui recto
 sunt corde.

Beati

VITA ET OPERA

- Ioan. 13.** Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Si quis non diligit me, sermones meos non seruat. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores iustificabuntur. Estote autem factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes uosmetipsos. Quod si quis auditor est uerbi, & non factor, hic comparabitur uiro consideranti uultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abiit, statim oblitus est qualis fuerat. Qui autem perspexerit in legem perfectam, quæ est libertatis, & permanserit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Qui summopere docet Christum, & prædicat uerbum, nec secundum hoc uiuit, mercenarius est, non pastor. Et qui nec frigidus nec calidus est, sed tepidus expuitur.
- Luca. 13.** Iussi arborem succidere qui non ferebat fructus.
- Matt. 21.** Maledixi ficum in qua præter folia nihil inueni.
- Matt. 25.** Proieci in tenebras exteriores seruum, qui talentum sudario inuolutum in terram defoederat.
- Matt. 25.** Prudentes uirgines habent oleum, uasa & lampadas, Fatuæ autem uasa quidem habent, oleum non

P I O R V M.

SI.

non habent, & lampades extinguuntur.

Scire, & posse loqui de uerbo Dei, non adeo magnum est. Siquidem & picas docemus uerba nostra conari. Et magister artis, ingeniiq; largitor, uenter, docet psittacū suum chære. Sed facere & uiuere secundum uerbum Dei omnium maximū est, ampla & speciosa uia est quærere. Matt. 7.

DIFFERENTIA

O P E R V M.

Vt autem certus sis quæ facias bona opera, quæ Deo placeant, non oportet te quæuis excogitata opera facere, Non enim statim bonum est quod inuenit & statuit ratio, sed quæ ego præcepi, & uerbo meo congruunt.

Frustra enim colunt me mandatis hominum. Et omnis plantatio, quam nō plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Non addetis neq; auferetis quicquid de uerbo meo quod loquar ad uos. Neq; quisquam faciat, quod sibi bonum uidetur, sed quæ ego præcipio uobis. Hæc est regia uia, ambulate in ea, & non declinetis, neq; ad dexteram neq; ad sinistram. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio uobis. Et docete ali-

Deut. 12.

Esa. 50.

os

VITA ET OPERA

os seruare & facere, quæ ego mandavi uobis.

Matt. 28. Ego sum uitis uera, & pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum uberiores adferat. Iam uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Manete in me, & ego in uobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in uite, sic & uos nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos palmites, Qui manet in me, & ego in eo hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arefcet, & colligent eum & in ignem mittetur & ardet. Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quodcumque uolueritis petetis, & fiet uobis. In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum plurimum adferatis,

Roma. 14 & efficiamini mei discipuli. Omne opus ex fide bonum est. Quicquid ex fide non est, peccatum est. Vide prius ut sit arbor bona, quæ ultro feret fructus bonos. Quod si arbor illa aliquando fert uermiosa poma, non propterea perpetuo mala est. Non enim est iustus qui non peccet, & peccatum illud non est ad mortem. Quod si uocatio tua, & uitæ status ex fide bonus est, certe bona erunt opera. Atque ea caue facias ut iustificeris,
sed

sed ut glorifices nomen Dci, & seruias proximo. Non enim habet Deus cœlum uenale, ergo nullo opere mœreberis, solus ego hoc non auro aut argento, sed precioso sanguine meo promœrui. Fides, non opera iustificant, opera testantur fidem.

Nisi abundauerit iusticia uestra, plus quam Matt. 5. scribarum & phariseorum non intrabitis in regnum cœlorum. Omnia autem opera sua faciunt, Matt. 23. ut uideantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua, & magnificāt simbrias. Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro, & uocari ab hominibus rabbi, stantes in Synagogis, & in angulis platearum orant, ut uideantur ab hominibus. Exterminant facies suas ut appareant hominibus iciunare. Amen dico uobis, receperūt mercedem suam. Attendite ergo ne iusticiam uestram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis. Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, &c.

Mundi

MVNDI PERI

C V L V M.

- P**orro cuius te diligenter admoneam iam satis aperte edoctus es uiam ueritatis, & iter tenes ad patrem, illud pro uiribus tene, & diligenter caue ne traditionibus hominum circumueniaris, & adducaris a uia regia qua recta itur ad cœlum, ne declines neq; ad dexteram neq; ad sinistram. Sed si nos, aut angelus de cœlo euangelizet uobis, præter quam quod euangelizauimus uobis anathema st. Precio empti estis, nolite fieri serui hominum. Frustra enim me colunt docentes & seruantes mandata hominum.
- Gala. 1.** **Matt. 15.** **Matt. 7.** **1. Ioan. 4.** **Matt. 24.**
- Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Cauete uos a fermento phariseorum. Necesse est ut scandala fiant, ue autem homini per quē scandalum uenit. Oportet dissensiones & hæreses fieri, ut uī qui probati sunt manifesti fiant. Videte ne quis uos seducat, Multi enim uenient in nomine meo dicentes. Ego sum Christus, & seducunt multos. Surgent enim pseudoChristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest)

potest) etiam electi. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta &c. Sed fidelis est Deus, qui non sinit suos tentari supra quam ferre possunt.

Cauete canes, cauete lupos, cauete malos operarios. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in uos, non parcentes gregi. Quare obseruate eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam uos didicistis faciunt, & declinate ab illis, Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo uentri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda simplicium.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis Daemoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognouerunt ueritatem.

Et hoc scio, quia in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores incōtinentes, im-

H mites

MVNDI PERICVLVM.

- mites, sine benignitate, proditores, proterui, timidi, & uoluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes. **Titum. 1.** Confitentur quidem se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati, & increduli, & ad omne opus bonum reprobis.
- 2. Timo. 3** Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur uariis desideriis, semper discentes, & nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes. **2. Thes. 2.** Postremo ueniet discessio, & exurget homo peccati, filius perditus, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, Ostendens se tanquam sit Deus. Quem ego interficiam spiritu oris mei & destruam illustratione aduentus mei, eum, cuius aduentus est secundum operationem Sathane in omni uirtute & signis, & prodigiis, mendacibus & in omni seductione iniquitatis, his qui pereunt, eo quod charitatem ueritatis non receperunt, ut salui fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendatio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.

Cruce

Porro inter hos non potes uersari & uiuere sine tentatione, persecutione & cruce. Quoni- 1. Timo. 1.
am omnes qui uolunt pie uiuere in Christo, per-
secutionem patientur.

Ecce ego mitto uos sicut oues in medio lupo-
rum, Estote ergo prudentes sicut serpentes, & Matt. 10.
simplices sicut columbæ. Cauete ab homini-
bus, tradent enim uos in conciliis, & in syna-
gogis flagellabunt uos, & ad præsides & ad
reges ducemini propter me, in testimonium il-
lis & gentibus. Cum autem tradent uos, nolite
cogitare, quomodo aut quid loquamini. Dabitur
enim uobis in illa hora quid loquamini. Non
enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris
uestri qui loquitur in uobis. Tradet autem frater
fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent
filii in parentes, & morte eos afficient, & eritis
odio omnibus hominibus propter nomen meum.
Qui autem perseuerauerit usq; in finem, hic sal-
uus erit. Cum enim persequentur uos in ciuitate
hac, fugite in aliã. Nõ est discipulus supra magi-
strum, nec seruus supra dominũ suum. Sufficit dis-
cipulo ut sit sicut magister eius, & seruo sicut do-
minus eius. Si patrẽ familias Beelzebub uocau-
erunt, quanta

H ii runt, quanta

C R V X.

- quanto magis domesticos eius. Si me persecuti sunt & uos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt, & uestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient uobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui me misit. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest animam & corpus mittere in gehennam. Nonne duo passeressæ ueneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis uos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in caelis est. Nolite arbitrari, quia ueni pacem mittere in terram. Non ueni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, & qui amat filium, aut filiam supra me, non est me dignus. Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres & sorores, adhuc & animam suam non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & uenit post me,

me, non potest meus esse discipulus. Si quis uult **Mar. 8.**
 uenire post me, deneget semetipsum, & tollat cru-
 cem suam, & sequatur me. Qui enim uoluerit ani-
 mam suam saluam facere, perdet eam, qui autem
 perdiderit animam suam propter me & Euange-
 lium, saluam faciet eam. Amen dico uobis, quod **Matt. 19.**
 uos qui secuti estis me, in regeneratione cum se-
 derit filius hominis in sede maiestatis suae, sede-
 bitis & uos super sedes duodecim iudicantes, duo-
 decim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit do-
 num, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
 trem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter
 nomen meum, centuplum accipiet, & uitam aeter-
 nam possidebit.

Beati qui persecutionem paciuntur propter **Matt. 5.**
 iusticiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum.
 Beati estis cum maledixerint uobis homines, &
 persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum
 aduersus uos, menciens propter me. Gaudete
 & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in
 caelis. Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fue-
 runt ante uos. **1. Pet. 3.** Et quis est qui uobis no-
 ceat, & c. Si exprobramini in nomine Christi, **1. Pet. 4.**
 beati eritis, quoniam gloria & spiritus Dei super
 uos requiescet. Iuxta ipsos quidem blasphematur
 iuxta uos uero glorificatur. Nemo autem uestrum

H iiii paciatur

C R V X.

paciatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut aliorum appetitor. Si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine, quoniam tempus est, ut incipiat iudicium a Domo Dei. Si aut primū a nobis incipit, quis finis eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et si iustus uix saluabitur, impius & peccator ubi parebunt? Quod si in uiridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Cum iustus in terra persoluat, quanto magis impius & peccator. Itaq; & hi qui paciuntur secundum uoluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Pro. 11.

Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit.

Acto. 14.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Per uarios casus per tot discrimina rerum tendimus in patriam.

Lucæ ult.

Oportet Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Et oportet nos conformes fieri passionum Christi.

Roma. 8.

Pro. 15.

Quod si compatimur, ergo & conregnabimus, Gloriam præcedit deiectio.

Ioan. 15.

Si odit uos mundus, scitote quia me priorem uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret.

non

non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus.

Tradent uos in tribulationē & occident uos, *Matt. 25.*
& eritis odio oībus gentibus propter nomē meū.

Hæc loquor uobis, ne scandalizemini. Absq; *Ioan. 16.*
synagogis facient uos. Sed uenit hora, ut omnis
qui interficit uos, arbitretur obsequium se præ-
stare Deo. Et hæc facient uobis, quia non noue-
runt patrem neq; me.

Amen amen dico uobis, quia plorabitis & fle-
bitis uos, mundus autem gaudebit, Vos autē con-
tristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gau-
diū. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia ue-
nit hora eius. Cum autē peperit puerum, iam nō
meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus
est homo in mundum. Et uos igitur nunc quidem
tristitiam habetis. Iterum autem uidebo uos, &
gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrū nemo
tollet a uobis. Seminabitis in lachrymis, in exul-
tatione metetis. Euntes ibitis & flebitis mittentes
semina uestra. Venientes autem uenietis cum ex-
ultatione, portantes manipulos uestros.

Non reputo cōdignas esse passionēs huius tem- *Roma. 8.*
poris ad futurā gloriā quæ reuelabitur in nobis,
quoniā oculus non uidit, neq; auris audiuit, nec in
cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus
diligētibus se.

LVCTA PIORVM.

Ioan. 16. Summa, In mundo pressuram, in me pacem
Ibidē 14. habetis. Sed confidite ego uici mundum. Pacem
relinquo uobis, pacem meam do uobis, Non quo=
modo mundus dat, ego do uobis. Non turbetur
cor uestrum, neq; formidet, audistis quia ego di=
xi uobis, uado, & uenio ad uos. Et ero uobiscum
omnibus diebus usq; ad consummationē seculi.

LVCTA PIORVM.

Iob. 7. Militia est uita hominis super terram.

Luca. 23. Ecce Sathan expetiuit ut cribraret uos tanq̄
triticum, sed ego pro te rogavi Petre, ut non de=
ficiat fides tua, & tu aliquando conuersus cor=
firma fratres tuos.

Tentatio & colluctatio semper uobis erit,
dum uiuitis cum hoste illo antiquo a dextris & a
sinistris, intus & foris. Adco & internæ tentatio=
ones fere maiores & periculosiores sunt, quam
Matt. 26. externæ. Quare uigilate & orate ne intretis
in tentationem. Estote fortes in bello, & pugna=
te cum antiquo serpente, & accipietis regnum
æternum. Nemo coronabitur nisi qui legitime
certauerit.

1. Pet. 5. Sobrii estote, uigilate, quia aduersarius uester
Diabolus

LVCTA PIORVM. 61.

Diabolus tanq̄ Leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret, cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionẽ ei quæ in mundo est uestræ fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiæ, qui uocauit uos in æternam suam gloriã in Christo Iesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. Fidelis enim Deus qui non patitur uos tentari supra q̄ sufferre potestis, dabitq; cum tentatione prouentum, ut sustineatis. 1. CO. 10.

Non poteritis acrius his resistere malis, & uincere, quam uerbo & oratione.

VERBUM.

Omnis enim sermo Dei purgatus est, clipeus Pro. 30. iis qui fidunt eo.

Arx munita est uerbũ Dei, currit ad eam iustus, & defenditur.

Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum, quoq; ac medullarum, & discretor cogitationũ & intentionum cordis. Ebre. 4.

In patientia uestra possidebitis animas uestras.

In silentio & spe erit fortitudo uestra. Esa. 30.

H v Nolite

LVCTA PIORVM.

Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinē.

2. Para.

20.

2. Co. 10.

Non est enim pugna uestra, sed Dei. Non enim eritis uos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state, & uidebitis auxilium Domini super uos. In carne autē ambulantes, nō secundum carnē militamus. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo.

Ephe. 6.

Quare confortamini in Domino, & in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias Diaboli. Quoniā nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequiciæ in cœlestibus. Propterea accipite armaturā Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecte stare. State ergo succincti lumbos uestros in ueritate, & induti lorica iusticiæ, & calciati pedes in præparationem Euangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei, per omnem orationem, & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso uigilantes, in omni instancia & obsecratione pro omnibus sanctis.

Oratio

ORATIO. 62.

Amen amen dico uobis, si quid petieritis Ioan. 16.
patrem in nomine meo, dabit uobis. Vsq; modo nō
petistis quicq; in nomine meo. Petite & accipie-
tis, ut gaudium uestrum sit plenum.

Cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & Matt. 6.
clauso ostio tuo, ora patrem tuū in abscondito, &
pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi in
propatulo. Orantes autē nolite multū loqui, sicut
ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio
suo exaudiantur. Nolite igitur assimilari istis. Scit
enim pater uester quid opus sit uobis, antequam
petatis eum. Sic ergo uos orabitis. Pater noster
qui es in caelis, sanctificetur nomen tuū, adueniat
regnum tuum. Fiat uoluntas tua, sicut in caelo &
in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis
hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos
dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas
in tentationem, sed libera nos a malo, Amen.

Quis uestrum habebit amicum, & ibit ad il- Luca. 11.
lum media nocte, & dicet illi. Amice, mutuo da
mihi tres panes, quoniam amicus meus uenit
de uia ad me, & non habeo quod apponam il-
li. Et ille deintus respondens dicat. Noli mihi
molestus

LVCTA PIORVM.

mihī molestus esse, iam ostiū meum clausum est, & pueri mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans, dico uobis, si nō dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit quotquot habet necessarios. Et ego uobis dico. Petite & dabitur uobis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis. Omnis enim qui petit accipit, & q̄ quærit, inuenit, et pulsanti aperietur. Quis autem ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si pecierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? Si ergo uos cum sitis mali, nostis bona dare filiis uestris, quanto magis Pater uester cœstis dabit spiritum bonum petentibus se.

Luce. 18. Oportet semper orare & non deficere. Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem nō reuerbatur. Vidua autem quedam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum dicēs. Vindica me ab aduersario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se. Et si Deum non timco, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc uidua, uindicabo illam, ne nouissimo ueniens suggillet
mihī

LVCTA PIORVM. 63.

mibi. Audite quid iudex iniquus dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico autem uobis, quia cito faciet uindictam illorum.

Si quis autem uestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improbrat, & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans, Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a uento mouetur, & circumfertur. Nō ergo existimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino.

Quicquid petieritis credentes accipietis.

Orate pro inuicem ut saluemini. Multū enim ualet deprecatio iusti assidua. Elias homo erat similis nobis, pascibilis, & oratione orauit, ut nō plueret tantum in terra Achab regis Israel super terram & non pluit annos tres & menses sex. Et rursum orauit, & cœlum dedit pluuiā & terra dedit fructum suum.

Prope est omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate. Voluntatem timentium se faciet & deprecationem eorum exaudiet & saluos faciet eos. Et omnis qui sperauit in me, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego

ORATIO.

ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.

Duae sunt partes orationis, promissio scilicet & fides. Primum promissio Domini respicienda est illiq; plena fides habenda.

Est secundum Dei uoluntatem petendum. Si illico non dabitur quod petitur, non ideo desistendum nec desperandum est. Sed magis magisque insistendum. Non est Domino praefigenda meta, nec statuendum tempus. Dominus suo tempore dabit, profert autem ut probet fidem, ut uidemus in muliere Cananea. Quod si omnino denegatur id quod petitur sciat se secundum Dei uoluntatem non percipisse, ut sunt exemplo filii Zebedei, qui audiunt, nescitis quid petatis. Peccatores enim Deus non exaudit.

Et si id non datur quod petitur, certe longe melius dabitur. Quemadmodum ego passurus, in horto orans patrem. ut si fieri posset auferret a me passionis calicem ne biberem, ita tamen ut fiat sua uoluntas, non sum exauditus, Sed longe melius dedit, nempe redemptionem ac salutem hominum. Tandem, Impia si quaeuis turbat tentatio mentem.

Ad Domini uerbum cor cito flecte tuum,

Quod

ORATIO. 64.

Quod quæ promittit, certo tibi dicta putato,
 Crede tibi iusto tempore cuncta dari.

Non poteris melius Dominum pia dona rogare.

Quam simul arbitrio cuncta dedisse suo.

Sic peccit constans lepra correptus adusta,

Hac Cananea fide Centurioq; rogat.

Iam ego negotio, officioq; persuncto, as-
 cendo ad patrem meum & patrem uestrum De-
 um meum & Deum uestrum.

Ego iam abeo nobilis ille in terram longin-
 quam accipere mihi regnum & reuerti, uos in-
 terim pro uestra uocatione negociamini dum ue-
 nio, talenta quæ tradidi uobis ut serui fideles &
 strenui date ad usuram, state succincti lumbos
 uestros, tenentes candelas ardentes in manibus
 uestris in aduentum meum. Vigilate, quia nesci-
 tis qua hora uenturus sim, sero an media nocte,
 an in gallicantu, an mane, ne cū uenerim repen-
 te, inueniam uos dormientes, & quos inuenero
 paratos introducam mecū ad nuptias, negligentes
 autem relinquam, & proiciam in tenebras
 exteriores, ubi erit fletus & stridor dentiū, per-
 petuus horror mentis & cruciatus animi. De die
 autem illo uel hora, nemo scit, neq; angeli in cœ-
 lo, neq; filius, nisi pater. Quod uobis dico om-
 nibus dico, uigilate.

Signa

ORATIO.

Signa autem quæ prædixi futura ante aduentum meum, iam præterierunt, non est quod meremini alia. Helias iam uenit & restituit omnia, Euangelici concionatores in spiritu & uirtute Eliæ restituant quicquid per hæreticos & Papæ regnum deuastatum erat.

2. Thes. 2. Reuelatus est homo peccati, filius perditus qui aduersabatur & extollebatur supra omne quod dicitur Deus interfectus est spiritu oris mei.

Matth. 24. Euangelium regni prædicatur in uniuerso orbe. Signa in sole, luna & stellis ad literam &

Luce. 21. spiritum effecta sunt. Verbum linguæ & bonæ literæ florent. Ficulnea floret & ceteræ arbores. Sol obscuratus est, Verbum hætenus adulteratum, & deprauatum est traditionibus humanis. Luna non dedit lumen suum. Ecclesia credentium coarctata fuit. Stellæ cadunt de cælo. Multi doctores uerbi ut uidebantur, & egregie docti deficiunt a uera doctrina fidei ad sectas, ut adsertores liberi arbitrii. Anabaptistæ, Sacramentarii &c, qui hætenus pro stellis & luminibus mundi habiti sunt. Virtutes cælorum mouentur. Veri doctores fidei coguntur reluctari suarmeris. Pestilentia, & fames, & terremotus inundationes maris & fluctuum per loca extant. Pressuræ gentium, exactiones, bella & ru-
mores

ORATIO.

85.

mores bellorum in professo sunt. Abundat ini-
quitas, & refriguit charitas multorum, nihil re-
stat, quam fraudes, doli mali, & circumuentio-
nes simplicium. Putas ne cum uenerit filius homi *Luce. 18.*
nis inueniet fidem in terra?

Prohibentes nubere, iubentes abstinere a ci- *1. Timo. 4.*
bis.

Fames audiendi uerbum Domini iam dudum *Amos. 8.*
in terra fuit.

Cecidit cecidit Babilon illa magna meretrix, *Apo. 18.*
Roma Draco serpens antiquus, qui est diabolus *Turca.*
& Sathan, ligatus per annos mille, iam solutus ē
modico tempore.

Et prædicatur iam Euangelium regni in uni- *Matt. 24.*
uerso orbe, in testimoniū omnibus gentibus. Ergo
iam ueniet consumatio seculi. iam reliquum nihil
est quam aduentus meus. Beati qui expectant eū.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Domi-
nus uester uenturus sit. Sicut enim fulgur exit ab
oriente, & paret usq; in occidentem, ita erit &
aduentus filii hominis.

Cū dixerint pax & securitas, & tuta omnia,
tunc repentinus superueniet eis interitus. *Matt.*
16. Filius hominis ueniet ut laqueus & fur in no-
cte.

I

Et tunc

ORATIO.

- Matt. 24.** Et tunc plangent omnes tribus terræ & uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cœli, cum uirtute multa & maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba & uoce magna, & congregabunt electos eius a quatuor uentis, a summitate cœlorum usq; ad terminos eorum. Et mortui, magni & pusilli stabunt in conspectu throni, & libri aperiētur, et alius liber aperietur, qui est liber uitæ. Et iudicabūtur mortui ex his quæ scripta sunt in libris, secundum opera eorum. Et dabit mare mortuos suos, qui in eo erunt, & mors & infernus dabunt mortuos suos, qui in ipsis erunt & iudicabitur de singulis secundum opera ipsorum. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat oues ab hædis. Et statuet oues quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum a constitutione mundi. Dicet & his qui a sinistris erunt, Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius. Quoniam qui bona fecerunt, opera scilicet misericordiæ, ibunt in uitam æternam. Qui uero mala egerunt, ibunt in ignem æternum.

GRATIARVM ACTIO. 66.

*æternum. Opera enim illorum sequuntur illos.
Sapient. 5. Tunc stabunt iusti in magna constan-
tia, &c.*

H O M O.

*Gratias tibi ago optime Iesu Christe pro
summis tuis erga me beneficiis, qui me perditum
hominem gratuito seruasti. De cætero precor, ne
me a fide & gratia tua relabi permittas, quin
usq; dum uiuimus, serues nos ab omni malo, re-
cipiasq; ab hac uita in uitam æternam. CHRIS-
TUS Fiet. HOMO, Amen.*

GRATIARVM
ACTIO.

*O quam suauis est Domine spiritus tuus in
omnibus. Ideoq; hos qui errant ex parte cor- Sapien. 10
ripis, & de quibus peccant admones, & allo-
queris, ut relicta malicia credant in te Domine.*

I ii Bonum

GRATIARVM

Psal. 118. Bonum mihi quia humiliasti me, ut discerem
iustificationes tuas.

Priusquam humiliarer ego deliqui.

Iere. 31. Castigasti me Domine & eruditus sum, quasi
iuuenculus indomitus. Postquam enim conuer=
tisti me, egi poenitentiam, & postquam ostendi=
sti mihi, percussi fœmur meum. Virga tua & ba=
culus tuus ipsa me consolata sunt.

Luce. 2. Magnificat anima mea Dominum. & exulta=
uit spiritus meus in Deo salutari meo.

Benedictus Dominus Deus Israel, quia uisita=
uit, & fecit redemptionem plebis suae &c.

Psal. 8. Domine Deus noster quam admirabile est no=
men tuum in uniuerſa terra.

9. Cōfitebor tibi Domine in toto corde meo, nar=
rabo omnia mirabilia tua. Letabor & exultabo
in te, psallam nomi i tuo altissime.

17. Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus
firmamentum meum & refugium meum, & li=
berator meus.

33. Benedicam Dominum in omni tempore, sem=
per laus eius in ore meo.

45. Deus noster refugium & uirtus, adiutor in
tribulationibus

tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.

Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo Psal. 46.
in uoce exultationis.

Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso 61.
enim salutare meum. Nam & ipse Deus meus sus-
ceptor meus, non mouebor amplius.

Deus deus meus, ad te de luce uigilo. Sitiuit 62.
in te anima mea quæ multipliciter tibi caro mea.

Iubilate Deo omnis terra, Psalmum dicite Deo 65.
nomini eius, date gloriam laudi eius.

Confitebimur tibi Deus, confitebimur tibi, 74.
& inuocabimus nomen tuum.

Quam dilecta tabernacula tua Domine uirtutum, 83.
cõcupiscit et deficit anima mea in atrio Domini.

Benedixisti Domine terram tuam, auertisti 84.
captiuitatem Iacob. Remisisti iniquitatem plebis
tuæ, operuisti omnia peccata eorum.

Qui habitat in adiutorio altissimi, in prote- 90.
ctione Dei cœli commorabitur.

Dicet domino susceptor meus es tu, & refugi-
um meum Deus meus sperabo in eum.

Bonum est confiteri domino, & psallere no- 91.
mini tuo altissime.

Venite exultemus domino, iubilemus Deo salu 94.
tari nostro. Præoccupemus faciem eius in con-
fessione, & in Psalmis iubilemus ei.

GRATIARVM

Psal. 95.

Cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra. Cantate domino, & benedicite nomini eius, annunciate de die in diem salutare eius. Annunciate inter gentes gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius.

97.

Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius & brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutare suum in conspectu gentium reuelauit iusticiam suam.

91.

Iubilate deo omnis terra, seruite domino in leticia. Introite in conspectu eius, in exultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus, ipse fecit nos & non ipsi nos. Introite portas eius in confessione, atria eius, in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius quoniam suavis est dominus, in aeternum misericordia eius, & usque in generatione & generationem ueritas eius.

102.

Benedic anima mea domino, & omnia quae intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

104.

Confitemini domino, & inuocate nomen eius, annunciate inter gentes opera eius.

Confite=

ACTIO.**68.**

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in eternum misericordia eius. 105.

Confitebor tibi domine in toto corde meo, in consilio iustorum & congregatione. 116.

Laudate pueri dominum, laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum, ex hoc nunc & usq; in seculum. 112.

In exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro. Facta est Iudæa sanctificatio eius. Israel potestas eius. 117.

Cōuertere anima mea in requiem tuā, quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animā meam de morte, oculos meos a lachrymis, & pedes meos a lapsu. Placebo domino in regione uiuorum. 114.

Quid retribuā domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicē salutaris accipiā, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddam &c. 115.

Laudate dominum omnes gentes, laudate eū omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & ueritas domini manet in eternum. 115.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. 117.

I iiii

Dicat

GRATIARVM

Dicat nunc domus Israel quoniã bonus, quoniam in seculum misericordia eius.

Dicat nunc domus Aaron quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.

Dicant nunc omnes qui timent dominũ, quoniam bonus, quoniam in seculũ misericordia eius

De angustia inuocaui dominũ, & exaudit me in latitudinem.

Dominus mihi adiutor, & non timebo quid faciat mihi homo.

Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.

Melius est confidere in dominũ, q̃ confidere in hominem.

Melius est confidere in dominum, q̃ sperare in principes.

Omnes gentes circumierunt me, & in nomine domini uindicaui in eas.

Circumdantes circumdederunt me, & in nomine domini uindicaui eas.

Circumdederunt me sicut apes fauum, & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine domini uindicaui in eas.

Impulsus euersus sum ut caderem, & dominus suscepit me.

Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus

Aus

Etus est mihi in salutem.

Vox exultationis & salutis in tabernaculis
iustorum.

Dextera domini fecit uirtutem, dextera domini
exaltauit me, dextera domini fecit uirtutem.

Non moriar sed uiuam, & narrabo opera do-
mini.

Castigans castigauit me dominus, sed morti
non tradidit me.

Aperite mihi portas iusticiae, ingressus in eas
confitebor domino.

Hæc porta domini, iusti intrabunt in eam.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & fa-
ctus es mihi in salutem.

Lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic
factus est in caput anguli.

A domino factum est istud, & est mirabile in
oculis nostris.

Hæc est dies quam fecit dominus, exultemus
& letemur in ea.

O domine salua nunc, o domine bene prospere
rare nunc, benedictus qui uenit in nomine domini.

Benediximus uobis ex domo domini, deus do-
minus & illuxit nobis.

Constituite diem solennem in condensis usq; ad
cornua altaris.

I ♪

Deus

GRATIARVM

Deus meus es tu & confitebor tibi, deus meus
es tu & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & factus
es mihi in salutem.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam
in seculum misericordia eius.

Psal. 118. Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege
domini.

In quo corrigit adolescentior uiam suam? in
custodiendo sermones tuos.

123. Nisi quia dominus erat in nobis, dicat nunc
Israel.

124. Qui confidunt in domino, sicut mons Sion,
non commouebitur in æternū, qui habitat in Hierusalem.

125. In conuertendo dominus captiuitatem Sion,
facti sumus sicut consolati.

126. Nisi dominus ædificauerit domū, in uanum laborauerunt,
qui ædificant eam.

128. Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea.

133. Ecce nūc benedicite domino, omnes serui domini.

134. Laudate nomē domini, laudate serui dominū.

135. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam
in seculum misericordia eius.

Confitebor

ACTIO.

80.

Cōfitebor tibi domine in toto corde meo, quoniam
audisti omnia uerba oris mei, 137.

Domine probasti me, & cognouisti me, tu
cognouisti sessionem meā, & resurrectionē meā. 138.

Benedictus dominus deus meus rex, qui docet
manus meas ad præliū, & digitos meos ad bellū. 143.

Exaltabo te deus meus rex & benedicam no-
mini tuo in seculum & in seculum seculi. 144.

Lauda anima mea dominum, laudabo dominū
in uita mea, psallam deo meo q̄ diu fuero. 145.

Laudate dominū, quoniā bonus est psalmus. 146.

Lauda Hierusalem dominum. Laudam deum
tuum Sion. 147.

Laudate dominum de cœlis, laudate eum in
excelsis. 148.

Cantate domino canticum nouum. 149.

Laudate dominū in sanctitate eius. 150.

Lauda Sion saluatorem, lauda ducem, &
pastorem in hymnis & canticis.

Quantum potes, tantum aude, quia maior
omni laude, nec laudare sufficis.

Grates nunc omnes reddamus domino deo,
qui sua natiuitate nos liberauit de diabolica po-
testate. Huic oportet ut canamus cum angelis,
semper gloria in excelsis.

Huic

M
fo

HVC REFEREN DÆ SVNT VNIVERSÆ FERÈ HISTORIÆ ET PARABOLÆ

*ex sacris bibliis, ut uideas quam in
uno consistat scopo tota
scriptura sacra, nempe
pe lege & Euan
gelio.*

- P**rimum lapsus Adæ.
- Noæ diluuium. Oblatio Isaac.
- Vexatio filiorum Iacob ab Ioseph incognito.
- Redemptio filiorum Israel de manu Pharaonis
- Serpens Feneus.
- Bella filiorum Israel aduersus Moabitas,
Ammonitas, Amorreos, Cananeos, Philis-
teos, &c.
- Victoria David de Goliath.
- Samsonis potentia.
- Persecutio David e Saul.
- Parabola Nathan ad David ab adulterio.
- Translatio & reductio filiorum Israel a cap-
tiuitate Assyrica & Babilonica.
- Obsidio Ezechie ab exercitu Sennacherib.
- Egrotatio Ezechie.
- Tobie restitutio uisus.

Oppug-
nantes sig-
nant legē
& Satha-
nam.
Victores
Christum
& Euan-
gelium.

Anne

- Anne liberatio a septem demoniis. 71.
Iudith uictoria de Holoferne.
Intentatio mortis in Iudeos per uniuersas terras
ex delatione Aman, quo suspensio Iudei libera-
rantur per Hester.
Plaga Iob & restitutio sanitatis.
De sponso & sponsa in Canticis.
Intentatio mortis in Susannam, & liberatio per
Danielem.
De Antiocho & c. Et Iuda Machabeo.
De filio prodigo & perduto. Lucae. 15.
De debitore centum millia talentorū. Matt. 18.
De muliere passa fluxum sanguinis. Matt. 9.
De oue perditā. Matt. 18. & drachma.
De Samaritano qui curauit uulneratum a latro-
nibus. Lucae. 10.
De muliere Cananæa. Matt. 15.
De muliere deprehensa in adulterio. Ioan. 8.
De hydropico. Lucae. 14.
De Paralytico. Matt. 9.
De leprosis. Matt. 8. & Lucae. 17.
De cæcis. Matt. 20.
De demoniacis. Matt. 8.
De filio mortuo. Lucae. 8.
De suscitatione Lazari. Ioan. 11.
De filio Reguli. Ioan. 4.

De seruo

M
so

- De seruo Centurionis. Matt. 8.
- De periclitantibus discipulis in mari, dormiente Christo. Matt. 8.
- De conuiuio in domo. Matt. 9.
- De aegroto sanato in probatica piscina. Ioan. 5.
- De surdo & muto. Mar. 7.
- De caeco nato. Ioan. 9.
- De muliere incuruata. Lucae. 13.
- De coena magna. Lu. 14.
- De publicano. Lu. 18.

Hec omnia arguunt hominem perditum per legem. Et redemptum per Euangelium & mortem Christi.

Huc poteris referre quosuis locos communes, scilicet de lege & Euangelio.

- De libero arbitrio.
- De inferno.
- De morte aeterna.
- De uita aeterna.
- De fide, spe, & charitate.
- De cruce, tentatione, & persecutione.
- De oratione.
- De carne & spiritu.
- De uetere & nouo homine &c.
- Quorum definitiones proxime uides.

Petrus

PETRVS ARTOPOEVVS

Lectori S. D.

Quamuis scio plerosq; conscripsisse locos com=
munes, eosq; satis copiose & signate expli=
casse, ut facile cuius faciant satis, & dubia sol=
uant, in literis sacris uersanti, ita ut opere pre=
cium non est novos subinde contexere. Nec ego
hos ea caussa in compendium contraxi ut noui
quicq; in medium adducerem, cum nullum est di=
ctum, quod non dictum sit prius, Sed ut puero=
rum animos & ingenia in pietatis negocio ex=
ercerem. Simulatq; id nostrae partes sunt, pue=
riciam, tum sacris tum ciuilioribus literis effor=
mare. Quare primum erit eos ad Christum per=
ducere, deinde linguam, moresq; formare. Id
demum mihi uidetur officium praecceptoris postu=
lare, eaq; puto demum ratione facilius &
fructuosius posse inter pueros uer=
sari, studiaq; fore tanto
foeliciora.

Definitiones

M
for

DEFINITIONES ALIQVOT LOCORVM COM= MVNIVM IN LITERIS SA=

cris pro pueris & primis tyroni=

bis διαλογισικῶσ

Petro

Artopæo Authore.

Quis nos creauit? Deus.

Quid nos damnauit? Peccatum.

Quis nos redemit? Iesus Christus.

Quid est nobis Deus? Pater per Christum.

Quid nos? Eius Filii.

Quid est Deus? Est infinita substantia, quæ solo uerbo creauit, & seruat omnia. Hoc cuiq; Deus est, quod toto pectore colit. Dii sunt iudices. Exo. 21.

Quid est Deus alienus? Quicquid præter uerum Deum colimus, & quod nos alienat seu auertit a Dei uerbo.

Esa. 10.

Quid est fides? Est bonus adfectus & plena confidentia in Deū per Christum, ex Dei uerbo. Ebre. 11. Est sperandarum rerum substantia, argumentū

argumentum non apparentium.

Quid spes? Est constans expectatio, eorum, que per fidem concepimus ex uerbo Dei. Ro. 5. Spes non confundit.

Quid charitas? Est fructus fidei, bonus adfectus, & beneficentia erga proximum. Alias opera misericordie. Matt. 25. 1. Cor. 13.

Quid Lex? Est uiua uoluntas, seu quoduis mandatum Dei, tam in nouo quam in ueteri testamento Alias sceptrum exactoris. Litera secundum Paulum Lex spiritualis est, peccatum ostendit, iram Dei operatur, & pædagogus est ad Christum. Esa. 9.

Quid Euangelium? Est bonum nuncium, seu quæuis promissio Dei de Christo, cæterisque bonis que erigit, & serenat cōscientiam, tum in ueteri, tum nouo Testamento. Roma. 1. Est uirtus Dei ad salutem omni credenti. Alias habet uarias appellationes metaphoricæ.

Quid pius? Est qui habet fidem & timorem Domini.

Quid impius? Est qui diffidit & contemnit Deū.

Quid Christianus? Qui credit in Christum & uiuit secundum eius uerbum.

K Quid

DEFINI. ALIQVOT.

Quid ethnicus, seu gentilis? Qui non utitur nobiscum iisdem legibus & fide, seu qui aliunde, quam a Christo quærit salutem.

Hæreticus autem est qui diuersum adserit & sentit a doctrina fidei.

Quid regnum cœlorum? Est ubi prædicatur, suscipitur, & fert fructus uerbum Dei, cuius rex Christus est. Gala. 5.

Gala. 5. Quid mundus? Est uulgus citra uerbū Dei, ubi contemnitur & persecutionem patitur uerbum Dei, ubi est omnium uiciorū congeries, cuius princeps & Deus Sathan est. Ephe, 2. 2. Corinth. 4. Alias est mare feruidū, quod quiescere non potest. Esa. 57.

Quid uerbū Dei? Est decreta sententia, edictum, & uoluntas Dei, & Deus ipse. Ioan. 1.

Alias est gladius spiritus, gladius anceps, ignitus, murus ferreus, turris fortis, arx munita, ignis consumens, Triticum, Virga oris Domini, Spiritus oris Domini, mysterium, oraculum, arcanum secretum Domini.

Quid traditiones humane? Quicquid ratio hominis citra Dei uerbum comminiscitur, & statuit

LOCORVM COMMV. 74.

Statuit, ut ut uideatur pium. Alias zizania, palea.
Frustra colunt me docentes & seruantes man-
data hominum. Matt. 15.

Quis bonus? Est qui habet spiritum, & uer-
bum Dei, Quia nemo bonus nisi Deus.

Matt. 19.

Quis malus? Qui non habet spiritum & uer-
bum Dei, huiusmodi sumus natura omnes. Ro. 7.
Non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum.

Quis iustus? Est qui habet fidem, quia fides
sola iustificat. Alias iustus est hypocrita, iusticia-
rius operum. Matt. 9. Non ueni propter iustos.

Quis iniustus? Qui caret fide.

Quid uita aeterna? Est gustus gratiae & mi-
sericordiae Domini, & pax cōscientiae, cuius ad-
fectus ardorem ad Deum accendit spiritus san-
ctus in cordibus fidelium. Alias uita aeterna est
cognoscere uerum Deum, & quem misit Iesum
Christum. Qui uidet filium, & credit in eum,
habet uitam aeternam. Ioan. 5.

Quid mors aeterna seu infernus? Est perpe-
tuus horror conscientiae ab ira Dei, quem exau-
get Sathan. Sapien. 5. Alias infernus est sum-
ma tentatio quae fere ducit ad desperationem.
1. Re. 2. Dominus deducit ad inferos & reducit.

K u Appellatur

DEFINI. ALIQVOT.

Matt. 5. Appellatur & ignis Ichenna, Caminus ignis,
& 13. tenebrae exteriores, ubi est fletus & stridor
dentium, & summa desperatio de misericordia
Iob. 17. Domini. Accipitur & infernus pro sepulchro.

Quid benedictio Domini? Est fauor, gratia,
auxilium, & beneficentia Domini.

Quid maledictio? Est ira, furor, & priua-
tio omnium bonorum Domini.

Quid bona conscientia? Est animi pax, gaudi-
um, sensus bonitatis Domini per fidem in Iesum
Christum. Roma. 5. Esa. 57. & 35. Nil consci-
re sibi, nulla pallefcere culpa.

Quid mala conscientia? Est interna perpe-
tratae malitiae ustio & cōsternata mens, alias uer-
mis. Esa. 66. Herpya. Quinti. Est praesentiss.
perniciosissimusq; hostis. Hora. Nam comes atra
premit, sequiturq; fugacem.

Quid est ueritas? Christus ipse, uerbum Dei,
& quicquid cum ipso congruit. Ego sum uia, ue-
ritas, & uita. Ioan. 18. Sermo tuus ueritas est. Io-
an. 17. Ciuilis ueritas est, ubi cum re consentit
oratio.

Quid est mendacium? Quicquid aduersatur
ueritati, & uerbo Dei, ut humanae traditiones.
Omnis homo mendax. Quid

Quid timor Domini? Est filialis metus, & ultronea ex fide obseruatio, ne quid cōmittamus aduersus Deum, eiusq; uerbum, ne benignum patrem offendamus. Quin ultro damus operam, ut uiuamus ad eius mandatum, semper arbitantes quasi ubiq; habeamus Deum, cogitationum, dictorum & factorum presentem inspectorem. Hic timor addit sapientiam, benedictionem Domini, & expellit peccatum, crebro in Prouer. Salo. Seruilis timor. Est terror mentis impiorum ab ira Dei per legem. Roma. 8. Et cū oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Quid contemptus Domini? Est neglectus & paruipensio præceptorum Domini, ex corde impio, peccandiq; libido, & radix omnium uiciorum. Quod inultum Deus non relinquit, quia fortis zelotes est ut cernere est in Exodo. Nu. & c.

Quid gratiarum actio? Est meminisse beneficiorum Domini, eiq; omnia accepta referre. Alias sacrificium laudis. Psal. 49.

Quid murmur seu ingratitude? Est cū displicent nobis Dei opera, obliuiscimurq; eius beneficentiæ. Exo. 16. & 17.

Quid spiritus sanctus? Est adfectus animi bo

K iii nns

DEFINI. ALIQVOT

uus, & diuinus ardor mentis, semper erectus ad
Domini uerbum. Integer, syncerus, purus, uir-
tuosus, omnia bene interpretans, omnibus bene-
uolus. Eius fructus sunt omnes uirtutes. Gala. 5.

Quid spiritus malus? Est adfectus animi ma-
lus, semper Deo, eiusq; uerbo aduersus, uiciosus,
omnia male interpretans. Eius fructus sunt quæq;
uicia. Gala. 5.

Quid angelus bonus? Est nuncius aut quid-
uis per quod Deus aliquid efficit boni.

Quid Sathan, angelus malus? Est aduersari-
us Dei, operarius omnis malitiæ & interitus.
Alias Diabolus, Cacademon.

Quid Crux? Est quæuis molestia, addita cui-
uis uocationi, & uitæ generi, ex fide & uerbo
Dei, cum res non cedit ex sententia. Alias disci-
plina, correptio, castigatio, uirga & baculus
Domini in prouer, & Psal. Crux Christi est ei-
us passio, & prædicatio passionis.

Quid uoluptas? Est uitæ securitas, cum De-
us finit nos nobis, nullaq; nos uexat molestia prop-
ter fidem & uerbum. Idem inuenire & saluare
animam suam. Matt. 10.

Quid peccatū? Est cuiusuis mandati trans-
gressio, & innata malitia, & ad malitiam pro-
pensio

pensio, Omnis citra fidem actio: Roma. 14.

*Quicquid ex fide non est, peccatum est. Est
 & ipsa diffidentia in Deum, Est & Dei igno-
 rantia, contemptus, operum suorum confiden-
 tia &c. Ioan. 16. De peccato autem, quia non
 crediderunt in me.*

*Originale peccatū est, quod hæreditaria pro-
 pagatione ex vitiosa Adæ natura concepimus.*

*Quid pœna & culpa? Culpa est ipse reatus
 peccati. Pœna est premium & castigatio pec-
 cati, ut sunt omnia vitia, damna, pestes, pericula,
 errores. Dominus culpam remittit per fidem. Pœ-
 nam quodammodo ex parte seruat ad carnis
 correptionem, ut apparet in omnibus filiis Adæ,
 & in adulterio Davidis .2. Regum.*

*Quid innocentia? Est animus nullius peccati
 reus, & sibi conscius, quæ parit in nobis fides in
 Christum. Nil conscire sibi nulla pallefcere cul-
 pa. Nihil mihi conscius sum. 1. Cor. 4.*

*Quid spiritus? Est adfectus seu uerbum Dei, Ioan. 3.
 Quicquid carnem seu rationem excedit. Ioan. 6. Gala. 3.
 Verba quæ loquor uobis spiritus & uita sunt.
 Alias quicquid spirat & uiuit. Psal. 150. Omnis
 spiritus laudet Dominum. Alias est uentus.*

K iiii Caro

M
for

DEFINI. ALIQVOT

Caro quid? Est omnis adfectus, cor, mens,
& cogitatio hominis, & quicquid potest totius ra-
tionis uiribus, citra uerbu Dei. Et tutus ipse ho-
mo. Alias animalis, rationalis homo. Roma. 8.
Litera & carnalis intellectus. Ioan. 6. Caro nõ
prodest quicq, spiritus est qui uiuificat.

Nouus homo quid? Est homo fide, & uerbo
per spiritu Dei renatus. Ioan. 3.

Vetus homo quid? Est adfectus citra fidem,
secũdum rationẽ, ut sumus omnes naturaliter a
parentibus nati. Colos. 3. Ephe. 4.

Quid beatus? Cui bene est, cuiq; cum Deo,
omnibusq; creaturis bene conuenit.

Quis Miser? Cui male est, cuiq; omnia sunt
aduersa, nec bene cum Deo, creaturisq; cõuenit.

Quis pauper? Qui de se non potest magna
laetare, & gloriari, omniq; presidio destitutus
est. Alias humilis, esuriens Qui aduersa premi-
tur fortuna.

Quis diues? Qui nullius eget in salutis ne-
gocio, copiaq; abundat. Alias superbus, potens,
ebrius, Qui secunda utitur fortuna.

Quid sapiens? Qui cognoscit Deum, eiusq;
uerbum

LOCORVM COMMV. 77.

uerbum, omniaq; consulit, & facit secundū Dei uerbum.

Quid stultus? Qui temere pro suo fertur animo, nihil respicit, nihil consulit, non se corrigere sinit, sed temere pergit ut coepit, cedat bene ne an male, nihil pensi habet de Dei uerbo, illudq; ignorat & negligit. Stulticia Dei est prædicatione crucis Christi, & iustificatio ex fide. Sapi- 1. Co. 3.
entia autem carnis, est stultitia apud Deum.

Quid puer? Est impius, aut in pietatis negotio rudis & inexercitatus. Sit natu maior aut minor. Eccle. 10. Væ terræ cuius rex puer est. Esa. 65. Puer centum annorum morietur.

Quid senex? Qui in uerbo Dei est eruditus, & exercitatus, integre, honesteq; uiuit, qui habet morum caniciem, & authoritatem scientiamq; uerbi Dei. Alias πρεσβύτερος.

Quid Christus? Est unctus rex & sacerdos ad defensionem, & reconciliationem suorū. Hinc Christiani sunt uncti reges & sacerdotes. 1. Pet. 2

Quid Antichristus? Est aduersarius Christi, qui ipsius abrogat gloriam, quippe quod non sit rex & sacerdos suorum.

Quid Oratio? Est ardens animi desiderium
K v ad Deum

DEFINI. ALIQVOT

ad Deum, ex quavis necessitate proficiscens, secundū fidem, ad promissiones Dei. Alias eleuatio manuum, desiderium, clamor & gemitus pauperū.

Quid tentatio? Est fidei probatio, & exercitatio uerbi. Alias uirga & baculus Domini, aut disciplina, cū res nō succedit pro nostra sentētia.

Quid desperatio? Est cum in tentatione & aduersis succumbimus, mente prosternimur, animūq; abiicimus circa misericordiam Domini, cum nulla usquā adfulget spes emergendi, uidemurq; plane obliti & abiecti a Domino. Iob. 7. Desperavi. Simpliciter desperatio est spei abiectio. Supra Quid spes.

Quid uocatio? Est functio ad quam nos Dominus, aut publicus consensus, seu proprius ardor mentis destinauit. Alias quoduis uite genus, in quo exercemus fidem & charitatē. Vocari ad regnum Dei, est audire uerbum. Eligi est credere uerbo. Matt. 20.

Quid prædestinatio? Est secreta Diuini consilii ad uitam æternam electio. Prædestinati, & uocati sunt ad uitam æternam, qui audiunt & suscipiunt Dei uerbum. Rom. 8.

Quid Liberum arbitrium? Est hominis externa

LOCORVM COMMV. 78.

terna agendi libertas, & naturalis actio in rebus humanis. In spiritualibus non item. Adeo & in naturalibus non penitus nisi Deus concedat.

Quid templum Dei? Cor pium, & ubi colitur Deus, Ecclesia. 1. Corin. 3.

Quid Ecclesia Christi? Est conuentus seu consensus hominum de Dei uerbo & fide in Iesum Christum.

Quid Ecclesia Sathanae? Est impiorum unio, & consensus aduersus Dei uerbum.

Quid Sabbatum? Est cessatio a nostris operibus in salutis negotio, subiectoq; Diuinae uoluntatis & actionis. Esa. 66.

Quid terra fluens lacte & melle? Est omniū rerum abundantia.

Quid gratia? Est beneuolentia, fauor, singulare donum gratis datum preter merita.

Quid merita seu opera? Est recusatio gratiae, nostraeq; industriae confidentia in salutis negotio.

Quid nomen Domini? Est quicquid spectat ad Dominū, seu quaeuis appellatio Dei. Item eius gloria, honor, maiestas. Verbū & membra Christi corporis, & quiduis addito Dei nomine.

Quid

Ma
fort

DEFINI. ALIQVOT

Quid seruire Deo? Est uiuere ad eius uerbum, in ipsum credere, omnia ad eius gloriã referre, & iuuare proximum.

Quid seruire Sathanæ? Est refragari uerbo, seruire mammonæ, suo uentri, suis concupiscentiis, mundo, carnalibus adfectibus.

Quid adorare Deum? Est externo gestu honorem exhibere, eiq; supplicare.

Quid credere in Deum? Est se penitus in omnibus rebus illi committere, certumq; apud animum habere, quicquid ille promiserit.

Quid ieiunare? Est cauere ne corpus grauemus crapula & ebrietate, caste, pudice, & sobrie uiuere, abstinere a uiciis, corpus in seruitutem redigere, eiq; necessaria tantum tribuere.

Matt. 10. Quid sequi Christum? Est credere in ipsum, eiusq; doctrinam obseruare, & imitari, & sequi quocunq; duxerit, aut uocauerit, & ferre quicquid imposuerit.

Matt. 10. Quid relinquere sua, uendere, & abnegare? Est quasi non sua apud animum reputare, libenterq; ob Christi professionem, si res ita postulat amittere, uxorem, liberos, parentes, patriam, domum, agros, deniq; res omnes, adeo & se periculis

LOCORVM COMMV. 79.

eulis exponere si necessitas urget, propter nomē Christi, & Euangelii professionem.

Abnegare sese. Est ingenue profiteri suos conatus, & opera nihil ad salutem facere. Adeo & penitus suum Adam cum omnibus adfectibus necare.

Quid est uisitare? Bisariam capitur in bonam & malam partem. Dominus uisitat pios benedictione, ubi confert beneficia, ut Dominus uisitauit plebem suam. Lucae. 7. Inde tempus uisitationis. Matt. 25. Dominus uisitat impios maledictione, ubi impietatis dant poenas, ut uisitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Exo. 20.

Quid manus Domini? Potestas seu uirtus Domini piis in bonum, impiis in malum. Brachium potentiam signat & Christum. Esa. 53. Digtus est spiritus sanctus. Lucae. 13. Alias manus signat copias, seu exercitus. Misit Herodes rex manus ac tenuit Ioannem. 1. Pet. 5.

Quid oculi Domini? Est respectus, cura, sollicitudo, clementia, defensio, misericordia Domini erga pios. Vultus est obseruatio Domini in uindictam impiorum. Oculi Domini super iustos, & aures

Mag
sorta

DEFINI. ALIQVOT

Psal. 33. & aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala &c.

Psal. 50. Facies signat fauorem, beneuolentiam, exhilarationem Domini. Auertente autem te facientem tuam turbabuntur, & in cinerem suam conuertentur. Ne proicias me a facie tua. Os Domini emphasim habet, cum Prophetae addunt uerbis suis authoritatem inquit. Os Domini loquutum est, quasi non homo, sed Dominus dicit.

Alias facies est superficies, ut facies terrae, abyssi. Item externa apparentia, ut nolite iudicare secundum faciem. Facies irae, furoris Domini, est sensus. Item praesentia, aspectus, iudicium. Ut sileat omnis terra a facie Domini, ut cera liquescit a facie ignis, sic peribunt peccatores a facie Dei.

Quid oculus hominis? Est ratio seu sapientia carnis. Matt. 6. Oculus simplex, est ratio erudita uerbo. Matt. 6. Oculus nequam est deprauata ratio, & inuidia erga proximum de Deo donis. Matt. 20.

Alias oculus, manus, pes dexter, sunt deditissimi & charissimi amici. Matt. 5. & 18.

Quid pedes? Sunt adfectus. Ro. 10. Esa. 40. Quam speciosi pedes Euangelizantium. Pedes eorum

LOCORVM COMMV. 85.

eorum in malum currunt. Esa. 59. Et lauare pedes, est inuicem bonos dare adfectus. Ioan. 13.

Quid scandalum, seu offendiculum? Est offensio seu deprauatio doctrinae, & uitae, fidei, & charitatis. Matth. 18. Vae mundo a scandalis. Oportet uenire scandala. Qui scandalizauerit unum ex istis, expedit ei ut suspendatur a collo eius mola asi. &c. Ioan. 6. Alias scandalizantur impii uerbo. Matt. 13. & 24. Item, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis & diuersae persuasionis recedunt.

Quid hypocrita? Est sub praetextu pietatis impius. Inde hypocrisis ficta sanctitas. Matt. 23.

Quid inuidus? Est qui uritur alterius foelicitate, nec facile fert alium praese augeri Dei donis, ut Cain Abel, Saul Dauidi, Ioab Amase. Sed Ioannes non inuidebat successori Christo, cum inquit, Illum oportet crescere, me autem minui. Nec Ionathas inuidebat Dauidi.

Quid est dormire Deum? Cum uidetur nos in tentatione deseruisse, nec nos iuuare. Sic dormiebat Christus in nauis discipulis periclitantibus. Sic et exuscitat Dauid Dominum, Exurge, quare obdormis Domine.

Idem

Ma
fort

DEFINI. ALIQVOT.

Idem est abire Christum, Nisi ego abiero, paracletus non ueniet ad uos.

Quid est dormire homines? Cum sunt securi de uerbo Dei, stertunt, respuunt, & negligunt illud. Matt. 13. Alias obdormire in Domino, est in fide mori. Acto. 7.

Quid uigilare? Est uerbum & fidem exercere.

Quid fortuna? Est fatum seu euentus iuxta diuinam uoluntatem citra humanam prouidentiam. Ludit in humanis diuina potentia rebus. Alias funes, fors.

Quid frater? Qui mecum habet communem patrem Deum.

Quid frater infirmus? Qui quidem mecum habet eandem fidem in Deum, fauctq; Euangelio, ceterum circa quaedam uacillat.

Quid proximus meus? In quem exerceo opera charitatis, aut qui eget meo auxilio.

Quid Dominus? Qui seruum habet, & imperium exercet. Ut qui imperat uiciis, uoluptatibus &c. Dominus est uiciorum. Sic per fidem in Iesum Christum imperium exercemus in Sathanam, mortem, peccatum, Ergo ipsorum Domini

LOCORVM COMMV.

81.

mini sumus. Qui utitur Sabbato ad necessitatem.
Dominus est Sabbati.

Quid Servus? Qui dominum habet, nec sui
iuris est, aut obsequitur alicuius uoluntati. Ut qui
facit peccatum, seruus est peccati. Inuicem serui Ioan. 8.
sumus. Sic Paulus se seruum Christi appellat. Idē
est Diaconus & conomus, dispensator, minister.

Quid seruus fidelis? Qui fidem habet, & gna
uiter suum officium facit, pro sua uocatione.

Quid piger? Qui non fedit Deo, negligit su=
am uocationem, & fastidit crucem.

Quid magistratus? Est quæuis legitima po=
restas inter homines, ordinata a Deo ad defensio=
nem boni, & prohibitionem mali secundum ius
& æquum. Roma. 13.

Quid Tyrannus? Est iniquus magistratus
qui pro suo fertur animo & æstu.

Quid matrimonium? Est legitimus uiri &
mulieris concubitus iuxta ordinationem & præ=
ceptum Dei. Gene. 3,

Quid Adulterium? Est illegittimus uiri, mu=
lierisq; cōcubitus, huc refer species, stuprum, in=
cestum, fornicationem.

L Quid

M
for

DEFINI. ALIQVOT

Quid est humanum? Quicquid ratio & natura hominis peruestigare & efficere potest, ut regere familiam, rempub. edificare, rerum naturas scrutari, atq; de his disputare.

Quid Diuinum? Est quicquid ratio hominis scrutari & assequi non potest, nisi cui Deus concesserit, ut fide remitti peccata, & nos saluari per crucifixum Deum, Deum nostrum esse tutorem in aduersis. Esse iustum cum finit bonis mala, & bonis malis euenire &c. Alias secretum, arcanum, mysterium.

Quid est caro & sanguis? Est periphrasis hominis. Matt. 16.

Quid sollicitudo? Est argumentum diffidentiae in Deum. Matt. 6. Nolite solliciti esse &c. Hec omnia gentes inquirunt. Sollicitudo fidei prohibetur, sollicitudo charitatis in cuiusq; uocatione praecipitur.

Est & sollicitudo praesentis crucis iudicium, quomodo aliquis rideat adflictus? Lugebitis & flebitis uos. Ioan. 16.

Quid letitia? Est signum confidentiae in Deum. Contra est & uoluptatis indicium. Ve qui nunc ridetis. Luca. 6.

Quid

LOCORVM COMMV. 82.

Quid est peccatum in Patrem & filium? Est refragari uerbo Dei per errorem bono zelo, ut Paulus.

Quid peccatum in spiritum sanctum? Est ubi resistitur aperte, cognita, & perspicua ueritati, Diffiditur apertis Dei promissis. Et desperatur a Dei misericordia.

Quid Zelus? Ira amore permixtus, ut pater irascitur filio, attamen amat. Sic uir uxori. Inde zelotypia.

Quid corpus Christi? Ecclesia credentium cuius ipse caput est. Christi corpus plus carnis quam ossium habet, hoc est, plus sunt infirmiores quam fortiores in fide. Alioqui corpus Christi est sacramentum Eucharistiae.

Quid est edere carnem & bibere sanguinem Christi? Est credere Christum pro nobis natum & passum esse. Ioan. 6.

Quid uirgo, honesta mulier seu sponsa Christi? Est anima credens in Christum, & honeste uiuens ad eius uerbum. Ecclesia credentium. Ie= 2. Cor. 11.
rusalem quae sursum est mater nostra. Gala. 4.

Quid meretrix? Est anima infidelis, quae aliunde quam a Christo quaerit salutem, deficiens a

L ii uerbo

M
so

DEFINI. ALIQVOT

Iere. 2. uerbo & fide, ad traditiones humanas. Alias adultera, fornicaria, mulier clamosa, falsa doctrina, hominis ratio, passim apud Prophetas.

Matt. 16. Quid anima? Est uita seu quicquid uiuit.

Quid uirtus? Est habitus uoluntatis bonus, Singularis industria & energia. Estq; mediū uiti-
tiorum utrinq; reductum. Virtus est uitium fu-
gere. Alias fructus spiritus. Virtus omnis in acti-
one consistit. Regnum Dei non est in sermone,
sed in uirtute, id est effectu. 1. Corin. 4.

Quid uitium? Est corruptæ nature, seu ue-
teris hominis actio, & habitus uoluntatis malus.
Pau. Ro. 7. Non habitat in me, hoc est, in carne
mea bonum. Ergo quicquid est in nobis boni, ex
Deo est.

Quid signa? Sunt cōfirmationes uerbi, cer-
taq; signacula. Addita uerbo ualent, citra uer-
bum non item, ut pellicium Adæ, arcus fœderis,
Circumcisio, &c. Baptismus & Eucharistia.

Quid Baptismus? Est aquæ immersio, pœ-
nitentiæ seu uitæ renouatæ signum, Aut pignus
remissi peccati per Christum, alias aqua munda,
purificans lauacrum regenerationis. Roma. 6.
Titum 3.

Quid

Quid Eucharistia? Est uerum corpus & sanguis Christi, a Christo Christianis ad uescendum institutum in argumentum remissionis peccatorum per Christum.

Quid nouissima tempora? Sunt in quibus Prophetarum uaticinia, & ueteris testamenti figuræ de Christo expletæ sunt, iam deinceps nude, sincere, clare, & perspicue de ipso predicatur ad mundi finem usq;. Alias quæ uocat Paulus nouissima tempora. 1. Timo. 4. & 2. Tmo. 3. sunt tempora, mox præcedentia finem mundi, & diem iudicii Domini, in quibus iam nos uiuimus.

Quid consumatio seculi, aut finis mundi? Est cum status seu habitus huius mundi & uicissitudo temporum præteribit, cum cessabit æstas & hyems, nox & dies. Gene. 10. Roma. 8.

Quid Dies Domini? Sunt comitia seu conciliatio omnium hominum ab Adam usq;, quando Dominus noster Iesus Christus cum uirtute magna & maiestate extremã omnibus iuxta sua facta dicet sententiam æquam & irrefragabilem, tum piis tum impiis, aut ad æternum supplicium, aut ad perpetuam fœlicitatem, cuius participes faciat nos Iesus Christus, Amen.

L iiii

Ad hæc

M
sa
Ad hæc *παρεργῶς* Panis cibū & sustenta-
tionem. Vinum letitiam. Mel & lac dulcedinem,
Oleum misericordiam & gratiam Euangelii de-
signat. Esa. 55. In Canticis. Summa. Quoniam
proprie de Deo, diuinisq; rebus loqui non pos-
sumus. Scriptura sacra metaphoricè, similitudi-
narie & *περιφρασικῶς* loquitur. Quod
qui obseruat, facile uersabitur in
lectione & interpretatione
sacra.

VITEBERGÆ PER
PETRUM
SEITZEN.

D. M. XXXIIII.

M
so

I Tim: VI.

Radix omnium malorum est Auidiam pecunie.
quam quidam diu appetunt, aberrauerunt de
fide, et seipos implicauerunt dolorib: multis.

Non moritur quisquis uitam sine
crimine duxit
In caelo precium qui bene vixit habet.

Naturalia sunt immutabilia & fortia illi uis
& sunt propria.

Lex est naturalis. Ergo est possibilis
Respondeo ad maiorem

Si natura esset iniqua natura esset immutabilia
& fortia. Ad minorem. Lex est fortis in
seueralibus. g. manus in suis legibus duraxerunt
regum, in suis corrupta natura.

re.

bet.

la
un
ut

Ma
Sov

147650

AB: 147 650

X 2203921

29.

MEL
COMM
IN
AD

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

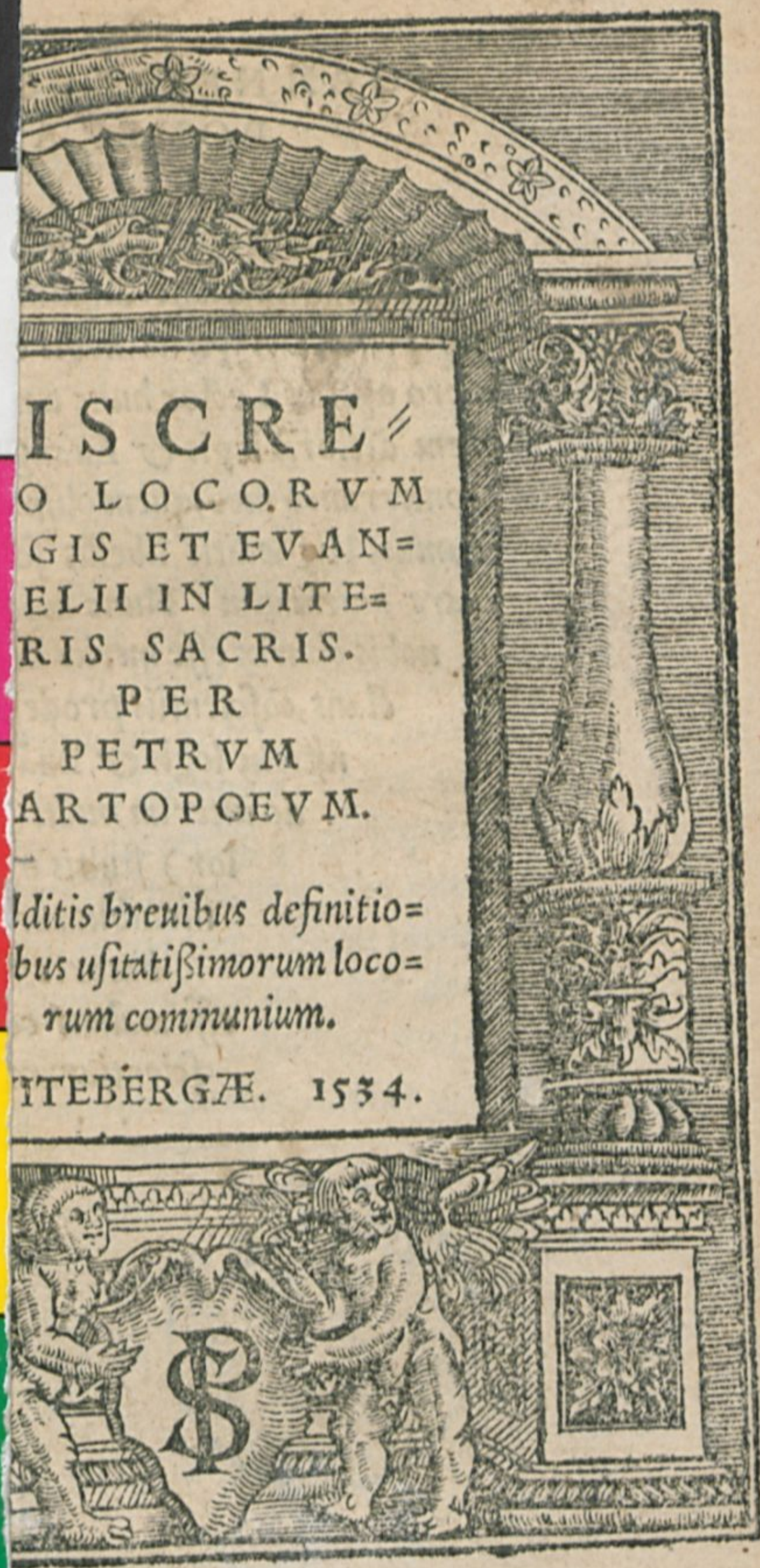
Red

Magenta

White

3/Color

Black

ISCRE
O LOCORVM
GIS ET EVAN-
ELII IN LITE-
RIS SACRIS.

PER
PETRVM
ARTOPŒVM.

*Aditis breuibus definitio-
bus usitatisimorum loco-
rum communium.*

ITEBERGÆ. 1534.

